

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓
วันพฤหัสบดี ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องประชุมจำลอง อັตนโถ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข	เลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	คณะกรรมการ
๓. นางสาวธิดิฉันทน์ วงษ์วาด	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	คณะกรรมการ
๔. นางวิไลกัลยา สาริพันธ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	คณะกรรมการ
๕. นางสาวธนิยา ปฐมสุบรรณกุล	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๖. นายชัยชนะ นาคะเกตุ	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่ และสารบบที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางสาวจันทนา จิตการคำ	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	คณะกรรมการ
๘. นายอิมเมศร์ วงศ์ฤทธิเจริญ	ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	คณะกรรมการ
๙. นางเมตตา ไม้หนองกอย	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	คณะกรรมการ
๑๐. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๑. นางอาทิตยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๒. นายวิสุทธิ เลิศไกร	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๓. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๔. นายประดิษฐ์ ใจรังษี	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และเลขานุการ
๑๕. นายประเสริฐ กองสง	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวเกยูร เม่าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. พันจ่าเอกประเสริฐ มาลัย	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	ติตราชการ
๒. นายสุรชัย ยุทธชนะ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยี	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นางสาวปัทมาภรณ์ ฤชติ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๒. นายสมเจตน์ บัวต๊ิบ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๓. นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๔. นายเพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ

๕. นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๖. นางสาวชนาภัทร พรรณมาภพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๗. นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๘. นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๙. นายนภดล มนตรี	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
๑๐. นายเกษงกา นุ่มน้อม	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
๑๑. นางสาวรุ่งตะวัน มงคล	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
๑๒. นายกฤษณะ นุชอิสระ	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
๑๓. นายวุฒิพงษ์ ประยูรเวชสิทธิ์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
๑๔. นางสาวพรชานา บุษสุวรรณโณ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๑๕. นายรักศักดิ์ รักเดช	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๑๖. นางสาวแพรววี เคหะสุวรรณ	นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ
๑๗. นางสาวนภาพร วงศ์คณิต	นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
๑๘. นางสาวสิริฉัตร สฤกษ์นรินทร์	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๙. นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๒๐. นางสาววิภาวี วงศ์วรรณไพศาล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๒๑. ว่าที่ร้อยตรีสมเจตน์ ศรีชัยวาลย์	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการพิเศษ
๒๒. นายจิรัชชาติ โพธิ์อุบล	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการพิเศษ
๒๓. นางสาวเหมือนใจ อินทะชีณี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๒๔. นางสาวตะวัน เชาวโน	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๒๕. นางสาวจุฑามาศ เครือคำเฮียง	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ
๒๖. นางพรชนก เสนีวงศ์ ณ อยุธยา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๒๗. นางสาวเกศราวรรณ คำลือ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๒๘. นางสาวอรวรรณ ชูเชิด	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๒๙. นายสุขุม หวังพระธรรม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๓๐. นางสาวกัญญาพัชร ศรีฤทธิ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๓๑. นางสมศรี ดำรงค์กุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๓๒. นางสาวอิสริยาภรณ์ บุรณโสภา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๓๓. นางทิวา ไครงกาบ	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๓๔. นางสาวสิริรัตน์ เรืองนิมิตร	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓

ร่างขอบเขตการวิจัยของ ส.ป.ก. ปี ๒๕๖๓ – ๒๕๖๗ ณ ปัจจุบัน ส.ป.ก. จำเป็นต้องมีนวัตกรรมของตัวเอง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยได้ คือ งานวิจัยที่มีคุณภาพจากฐานคิดที่มีความรอบคอบที่สามารถทำให้ ส.ป.ก. ทำงานอย่างมีระบบ และได้รับการยอมรับด้านงานวิชาการ

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ฝ่ายเลขานุการนำเสนอรายงานการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๒ วันศุกร์ที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๒ ให้ที่ประชุมรับทราบ ในการประชุมครั้งดังกล่าวมีการพิจารณารายงานความก้าวหน้าผลงานวิจัย ๕ เรื่อง และพิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าเอกสารวิชาการ ๒ เรื่อง รายละเอียดตามรายงานการประชุมซึ่งทางฝ่ายเลขาฯ ได้แจ้งเวียนไปยังคณะกรรมการฯ แล้วเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๒ และขอสรุปสาระสำคัญของรายงานการประชุม ดังนี้

หน้าที่ ๑ - ๒ เป็นรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม และคณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมการประชุม หน้า ๓ ระเบียบวาระแจ้งเรื่องเพื่อทราบ เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา

หน้าที่ ๓ เป็นการพิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าผลงานวิจัย จำนวน ๕ เรื่อง โดยอนุมัติให้ดำเนินการต่อ ซึ่งเป็นผลงานวิจัย ๓ เรื่อง ผลงานวิชาการ ๑ เรื่อง และ รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ๑ เรื่อง

หน้าที่ ๒๕ พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าเอกสารวิชาการ ๒ เรื่อง โดยที่ประชุมอนุมัติให้เป็นเอกสารวิชาการ ๑ เรื่อง และเป็นเอกสารปฏิรูปที่ดิน ๑ เรื่อง

ฝ่ายเลขาฯ ได้แจ้งเวียนให้คณะกรรมการวิชาการได้รับทราบแล้วและไม่ได้มีการปรับแก้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากมีข้อปรับปรุงแก้ไขประการใด ขอให้แจ้งได้ที่ฝ่ายเลขาฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

นายประเสริฐ กองสง คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กล่าวชี้แจงเกี่ยวกับ การจัดทำร่างขอบเขตการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗ ตามที่กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กวต.) ได้ทบทวนกรอบการวิจัยเดิมซึ่งดำเนินการมาในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ ได้ปรับปรุงยกร่างใหม่เพื่อให้มีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติที่ได้ประกาศใช้ในภายหลัง นอกจากนี้ กวต. ได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ สำนัก/ กอง/ ศูนย์ ต่าง ๆ ในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เพื่อเพิ่มเติมประเด็นเนื้อหาให้ครอบคลุมกับภารกิจของ ส.ป.ก. ครบถ้วนยิ่งขึ้น ฝ่ายเลขาฯ จึงขอเสนอร่างขอบเขตงานวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗ (วาระแรก ๓ ปี ๒๕๖๓ -๒๕๖๕) เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และเผยแพร่เป็นขอบเขตการวิจัย งานวิชาการของ ส.ป.ก. ต่อไป โดยขออนุญาตให้ นางสาวพรพรรณ ปะทาเส นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ เป็นผู้นำเสนอ

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องการเห็นการวางทิศทางงานวิจัยในอนาคตของ ส.ป.ก. เนื่องจากในปัจจุบันเป็นเพียงการวิจัยในประเด็นเล็ก ๆ ยังไม่ตอบโจทย์ของ ส.ป.ก. เท่าที่ควร ดังนั้นจึงต้องร่วมกันพิจารณาว่า โจทย์หรือกลยุทธ์ด้านการวิจัย ในอีก ๑๐ - ๒๐ ปีข้างหน้าควรเป็นเช่นไร จุดยืน ขององค์การภายใต้บริบทการดูแลเกษตรกรควรเป็นอย่างไร ควบคู่กับการให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของโลก การใช้เทคโนโลยีในมิติต่าง ๆ สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุกับการปฏิรูปที่ดิน ทิศทางหรือแนวโน้มการบริโภค (Consumption Trend) การปรับตัวต่อการพัฒนาแบบก้าวกระโดด (Disruption) การพิจารณาเรื่องทุนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพที่หมายถึงเงินทุนและที่ดิน รวมถึงผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์ ซึ่งหากเป็นเรื่องที่ใหญ่ส่งผลกระทบต่อองค์กรมากต้องมีที่มวิจัยที่ใหญ่เช่นกัน ซึ่งหากสนใจให้ส่งข้อเสนอมาก็มีทุนให้ เช่น ทิศทางกองทุนการปฏิรูปที่ดินควรเป็นอย่างไร การสร้างระบบมาสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินอนาคตควรมีรูปแบบใด เช่น รูปแบบแปลงใหญ่ รูปแบบแปลงเล็ก หรือรูปแบบองค์กรรวม

การพัฒนา Smart Farmer เป็นกลไกในการบริหารจัดการเกษตรกรที่สูงอายุ ที่มีที่ดินแต่ไม่มีลูกหลานและยังรักในที่ดินของตนเองอยู่ นำมาเป็นต้นทุนในการทำงานต่อไป เป็นแนวทางการวิจัย ที่อยากให้เกิดขึ้นเพื่อให้ ส.ป.ก. ก้าวเดินต่อไปได้

การวิจัยต้องคิดโจทย์ยาว ๆ แต่ต้องมีคำตอบสั้น ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการ (Process) ในการระดมป้องกันการทำงานของเรา ใครที่กล่าวว่า ส.ป.ก. ไม่ใช่โจทย์วิจัย ซึ่งจริง ๆ ส.ป.ก. เป็นโจทย์วิจัยในตัวเอง เพราะเป็นองค์การที่มีขอบเขตเป็นของตัวเอง และทำเองหมด ทั้งดินและน้ำ ขณะที่หน่วยงานอื่น ๆ ไม่มีที่จะทำกินเหมือนเราและหากมีเหมือนเราก็จะบอกว่างาน ส.ป.ก.ยากลำบากติดกฎระเบียบไปหมด แต่วันนี้พื้นที่เหล่านี้เริ่มหายไปและกลายเป็นพื้นที่ที่เกิดดอกออกผลจากการทำงานของเรานี้ได้ ซึ่งเป็นประโยชน์กับเราอย่างมาก ดังนั้นขอฝากนักวิจัยให้คิดตั้งโจทย์กับตนเองว่า หากวันนี้เราอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี และในวันที่เราอายุ ๕๐ ปี เราต้องคิดว่าจะบริหารงาน ส.ป.ก. ในรูปแบบไหน ตัวอย่างกรณีของผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรณ กล่าวถึงเกษตรกรอายุ ๖๐ ปี ที่มีกว่า ๑ ล้านคน ซึ่งจำนวนครึ่งหนึ่งอยู่ในพื้นที่ ส.ป.ก. ดังนั้นในอีก ๑๐ ปีข้างหน้าก็จะมีอายุ ๗๐ ปี และถ้าคนเหล่านั้นยังคงทำประโยชน์อยู่ในพื้นที่ ส.ป.ก. จะเกิดอะไรขึ้นในกลไกการปฏิรูปที่ดิน ดังนั้นการวางกรอบแนวคิดในการจัดการถือครองที่ดินในประเทศต้องแบ่ง ๒ ระยะ โดยแต่ละระยะต้องแบ่งเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ต่อเนื่องกัน ที่ต้องคิดเช่นนี้เนื่องจากต้องการให้การกิจของ ส.ป.ก. เดินต่อไปได้ในระยะยาว สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต โดยฐานข้อมูลในปัจจุบัน เช่น สถิติต่าง ๆ ที่ผ่านมาระบุสามารถพยากรณ์สิ่งใดได้บ้าง ภายใต้ระบบของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต้องทำอะไร ประการสำคัญสิ่งที่ยั่งยืนคงอยู่ได้ในพื้นที่ ส.ป.ก. สิ่งเหล่านั้นคือคุณภาพใช้หรือไม่ คืออาหารที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดใช้หรือไม่ หรือคือการเพาะปลูกที่ลดต้นทุนและผลผลิตเพิ่มขึ้น กระบวนการเหล่านี้จะคงอยู่กับ ส.ป.ก. ตลอดไปหรือไม่ เรามีทีมวิจัยและทีมที่จะทำให้ ส.ป.ก. เข้มแข็งแล้วให้คิดเพื่อตอบโจทย์ขององค์กรได้อย่างตรงประเด็น

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

ร่างขอบเขตการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗

วัตถุประสงค์เพื่อจัดทำขอบเขตแนวทางการวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดินของ ส.ป.ก. ๕ ปี (วาระแรก ๓ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕) โดยมีขั้นตอนจัดทำ คือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและทบทวนร่างกรอบแนวทางการวิจัยฉบับเดิม เพื่อนำมาวิเคราะห์ และจัดทำร่างขอบเขตการวิจัย หลังจากนั้นมีการประชุมสัมมนาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์ ร่างขอบเขตฯ พร้อมมีการปรับแก้ไขร่างขอบเขตฯ และนำเสนอร่างขอบเขตฯ ต่อคณะกรรมการวิชาการ และดำเนินการปรับแก้ไขตามมติคณะกรรมการวิชาการ และเสนอต่อผู้บริหารพิจารณาอนุมัติ โดยมีรายละเอียดขอบเขตแนวทางการวิจัยฯ ดังนี้

ขอบเขตการวิจัยที่ ๑ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการที่ดิน

- ๑.๑ การจัดการที่ดินเพื่อรองรับเกษตรกรที่ต้องการที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรม
- ๑.๒ การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๑.๓ การแก้ไขปัญหาแนวเขตในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๑.๔ การปรับปรุงระเบียบ กฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
- ๑.๕ การสร้างและพัฒนาฐานข้อมูลงานปฏิรูปที่ดินให้เป็นเอกภาพ

ขอบเขตการวิจัยที่ ๒ การวิจัย และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

- ๒.๑ การสร้างองค์ความรู้การใช้ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- ๒.๒ การปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ๒.๓ การสร้างและพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม
- ๒.๔ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัยที่ ๓ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร

- ๓.๑ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสินค้าเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๓.๒ การบริหารจัดการเงินทุนของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๓.๓ การสร้างและพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๓.๔ การศึกษากระบวนการสนับสนุนเกษตรกรเพื่อปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
- ๓.๕ การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- ๓.๖ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

ขอบเขตการวิจัยที่ ๔ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรและบุคลากร

- ๔.๑ การพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรให้ตรงกับสายงาน
- ๔.๒ การสร้างมาตรการความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของบุคลากร
- ๔.๓ การสร้าง และพัฒนาระบบบริหารจัดการการดำเนินงานของ ส.ป.ก.ให้มีประสิทธิภาพ
- ๔.๔ การพัฒนา และปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร
- ๔.๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- ๔.๖ การสร้าง และพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้กล่าวถึง

ร่างขอบเขตฯ พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๗ การเรียงลำดับความสำคัญของงานเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นควรพิจารณาว่า เรื่องใดควรดำเนินการก่อนหลัง เพราะหากดำเนินการล่าช้าอาจสายเกินไป และในบางเรื่องจึงต้องรีบดำเนินการระยะสั้น ๆ เพื่อวางแผนในระยะยาวหรือวางอนาคตของเรา ขณะที่บางเรื่องต้องใช้เวลาในการสังเคราะห์มาก เช่น ข้อระเบียบ กฎหมาย ควบคู่กับนวัตกรรมเทคโนโลยีได้ตลอดเวลา ในฐานะที่ต้องดูแลและคุ้มครองที่ดินและต้องวางระบบให้ด้วย ขอฝากโจทย์การดูแลเกษตรกรสูงวัยและการสืบทอดทายาท รวมถึงการพิจารณาวางตัวบุคคลที่จะดูแลที่ดิน ส.ป.ก. ต่อไป เพราะหากปล่อยให้เกษตรกรคิดเองทำเอง เขาตั้งหลักไม่ได้ เพียงเฉพาะทำมาหากินรายวันเพื่อเอาตัวรอดจากความยากจนก็แย่แล้ว อาจจะต้องวางเป็นแนวทางที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีมุมมองว่าจากนี้ไปชีวิตของเขาจะทำอย่างไร

ขอบเขตการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นับเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องแบ่งระยะการทำงานวิจัยเช่นกัน เรื่องใดที่ควรทำในระยะยาว เรื่องใดที่มีความสำคัญเร่งด่วน และควรมีคำตอบหรือแนวทางการแก้ปัญหาในประเด็นเหล่านี้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของ ส.ป.ก. รวมถึงควรร่วมกันพิจารณาถึงขอบเขต ขอบข่ายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่มีอยู่ มีความถนัดสมรรถนะที่จะนำไปสู่สังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่เกษตรกรที่เป็นคนรุ่นใหม่ ๆ ที่ต้องการเทคโนโลยีและการใช้เครื่องมือในการทำเกษตร เช่น การใช้โดรน (Drone) บินเพื่อวัดระยะรัศมีแปลงของตนเอง การจัดทำฐานการผลิต หรือ Platform การค้าขายออนไลน์ที่เป็นของตนเอง มีระบบการขนส่งการกระจายสินค้า (Logistics)

เช่น Grab, Kerry หรือปรับตัวจากผู้ผลิตลงมาทำเรื่องของการขนส่ง และด้านการค้าขายอาจจะใช้วิธีเชื่อมโยงกับข้อมูลแผนที่ (Mapping) ระบุตำแหน่งที่ตั้งของลูกค้าให้เป็นข้อมูลสำหรับจัดการด้วยตนเองก็เป็นได้ทุกอย่าง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีได้ทั้งสิ้น

การสร้างมาตรการหรือแนวทางอำนวยความสะดวกกับสังคมผู้สูงอายุในเขต ส.ป.ก. มีวิธีดำเนินการอย่างไร วางแผนการดำเนินงานเพื่อคนสูงอายุอย่างไร และสัดส่วนคนที่เข้ามาทำประโยชน์แทนมีความสมดุลหรือไม่อย่างไร รวมถึงมาตรการที่ป้องกันคนกลางที่อาจใช้ช่องว่างดังกล่าวเข้ามาถือครองที่ดินแทน เราต้องสร้างเครื่องมือสนับสนุนมาตรการดังกล่าวอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องหาแนวทางสนับสนุนในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับที่ดินโดยลดภาระในการจัดการ เช่น กรณีที่ตายายสองคนมีที่ดิน ๓ ไร่ เมื่อส่งเสริมให้เพาะปลูกแล้ว มีลูกหลานมาตั้งกิจการภายในชุมชนและรับซื้อผลผลิตเพื่อขายส่งต่อให้กับตลาดหรือผู้บริโภค ซึ่งกรณีดังกล่าวต้องศึกษาควบคู่กับข้อกฎหมายที่สามารถเปิดช่องทางให้ทำกิจกรรมเหล่านี้ได้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้น จึงขอฝากประเด็นการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยและละเรื่องว่า เรื่องใดควรอยู่ในกลุ่มความเร่งด่วน กลุ่มระยะกลาง สำหรับกลุ่มเรื่องระยะยาวควรจัดทำเป็นแผนแม่บทงานวิจัย หรือ พิมพ์เขียว (Blue Print) ของ ส.ป.ก. เพื่อเป็นโครงสร้างบ้านหลังใหม่ ที่มีโครงสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่เรากำลังจะก้าวเดินไปสู่เป้าหมายในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและอยากให้มองแบบก้าวกระโดดข้ามตัวเราไป หรือออกไปยืนนอกรั้วบ้านตนเองแล้วมองย้อนกลับมาดูว่าสิ่งที่เราทำอยู่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกหรือไม่ อย่างไร บ้านเราทำสิ่งใดอยู่หรืออยากทำสิ่งใดในบ้านของเรา เปิดโอกาสให้ “คิดได้ทุกอย่าง แต่ต้องคิดเป็นระบบ”

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน :
ได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ทบทวนเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขทางสถิติ

ทบทวนเอกสารเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในหน้าที่ ๑ ถึงหน้าที่ ๔ ให้เป็นปัจจุบัน เช่น ในหน้าที่ ๓ เป็นปัจจัยภายในที่เป็นปัญหาเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน และมีตัวเลขอีกหนึ่งชุดที่ได้จากการขึ้นทะเบียนโดยสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน (สกจ.) มีรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้ไร้ที่ดินทำกิน ดำเนินการจัดที่ดินแล้วเท่าใดและมีคนรอรับการจัดที่ดินจำนวนเท่าใด ซึ่งเป็นตัวเลขในภาพใหญ่ที่รับขึ้นทะเบียนไว้นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ ประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ ล้านกว่าราย นอกจากนี้ยังมีข้อมูลแยกรายประเด็น เช่น การขอที่ดินทำกินเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินหรือไม่เพียงพอกับการทำกิน ปัจจุบันน่าจะมีจำนวนอยู่ระหว่าง ๔๐๐,๐๐๐ ถึง ๕๐๐,๐๐๐ ราย ซึ่งหากเติมข้อมูลเหล่านี้ลงไปจะช่วยให้เห็นภาพของ ส.ป.ก. มากขึ้น นอกจากนี้เรายังมีชุดข้อมูลที่เราสามารถนำมาใช้ได้ คือข้อมูลจากการวิเคราะห์โดยตรงจากฐาน Alro Land ซึ่งมีข้อมูลการถือครองที่ดิน ประมาณ ๑๖ ไร่ต่อครัวเรือน และชุดข้อมูลจากสำนักวิชาการและแผนงาน (สวผ.) เช่น งานของ คุณศุภมิตร ศรีวัฒน์ ที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการใช้ประโยชน์ที่ดิน จำนวน ๓๐๐-๔๐๐ ราย มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๑๕.๑๕ ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งถือว่าใกล้เคียงกัน หากนำข้อมูลตัวเลขจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาสนับสนุนการจัดทำขอบเขตงานวิจัยแล้วจะทำให้ข้อมูลมีความชัดเจนมากขึ้น สามารถหาค่าเฉลี่ยได้ หาช่วงการถือครองที่ดิน รวมถึงข้อมูลเกษตรกรผู้สูงอายุตามที่กล่าวถึงมาแล้ว และอีกด้านหนึ่งก็จะเป็นตัวเลขสถานการณ์การใช้ประโยชน์ สภาวะเศรษฐกิจที่ สวผ. มีตัวเลขของเศรษฐกิจและสังคมอยู่แล้ว จะได้รวบรวม

เป็นข้อมูลเป็นชุดเดียวกัน ส่วนนี้จะเอามาจากเล่มที่ ๑ เล่มที่ ๒ ซึ่งเป็นคนละช่วงปีกันแต่หากจะเขียนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในแต่ละปีก็สามารถทำได้

ปัญหาด้านเรื่องโครงสร้างอายุ ในหน้าที่ ๔ มีข้อมูลจะมีสองชุดเช่นกัน โดยเฉพาะข้อมูลจาก ALRO Land มีข้อมูลอายุเกษตรกรกรกว่าร้อยละ ๗๕ ที่สามารถนำเป็นฐานข้อมูลได้ ส่วนข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจนั้นผู้ที่ตอบแบบสำรวจอาจไม่ได้เป็นผู้ถือครอง ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส่งผลให้อายุเฉลี่ยอาจน้อยไปจากวัตถุประสงค์หลักในการเขียนขอบเขตการวิจัย หากเราวิเคราะห์จากฐานข้อมูลที่รอบด้าน จะเห็นภาพตามที่ท่านเลขาธิการ ส.ป.ก. ได้กล่าวไป ดังนั้นหากแสดงข้อมูลการถือครองที่ดินของคนสูงวัยที่ชัดเจน เช่น ขณะนี้เกษตรกรอายุมากกว่า ๖๐ ปี ถือครองที่ดิน ส.ป.ก.กว่า ๑๐ ล้านไร่ หากนำข้อมูลนี้มาเป็นฐานจะทำให้การกำหนดกรอบแนวทางได้อย่างชัดเจน ในการหาแนวทางหรือวิธีดำเนินการในพื้นที่ ๑๐ ล้านไร่ ในขณะที่คนรุ่นชั้นทายาทหายไปมากขึ้น จึงขอให้ทบทวนชุดข้อมูลเหล่านี้ประกอบการจัดทำกรอบแนวทางการวิจัยในครั้งนี้อย่าง

การทบทวนยุทธศาสตร์ ยังไม่พบยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปัจจุบันยังมีอยู่หรือไม่ เหมือนเคยทบทวนไว้แล้ว ลองพิจารณาว่ายุทธศาสตร์ใดของกระทรวงฯ จะสอดคล้องกับงานของเราได้มากขึ้น เพราะหากทบทวนจากยุทธศาสตร์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จะเป็นประเด็นที่กว้างเหมาะสำหรับใช้เป็นกรอบใหญ่ ๆ ได้ แต่จะนำมาเชื่อมโยงกับงานเราได้ยาก ลองทบทวนดูว่ายังมีอยู่หรือไม่ เพราะว่าหายไปหลังจาก ๒-๓ ปีที่แล้ว เดิมทางกระทรวงฯ มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) เป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งดูเหมือนจะทำออกมาแล้วแต่ยังไม่ประกาศใช้ จึงขอฝากให้ไปตรวจสอบเพื่อเพิ่มเติมการทบทวนข้อมูล

๒. การจัดทำกลไกการบริหารงานวิจัย

จากการที่ได้จัดทำขอบเขตงานวิจัยไปแล้วนั้น ควรต้องเพิ่มเติมเรื่องกลไกการบริหารงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัย หรือกำหนดแนวทางให้งานวิจัยเป็นไปตามแผน ควรมีวิธีการอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบุคลากรของ ส.ป.ก. ต้องทำอย่างไร ต้องสร้างแรงจูงใจในการดึงคนเข้ามาเป็นนักวิจัยอย่างไร และจากเหตุผลความเป็นมาที่กล่าวมา การทำงานวิจัยที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับภารกิจของ ส.ป.ก. เรื่องนี้ไม่ถูกต้องทั้งหมด และสิ่งหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยมีจำนวนน้อย คือคนที่สนใจค่อนข้างน้อยและขาดแรงจูงใจ ประเด็นต่อมาบุคลากรของเราไม่ใช่ นักวิจัยโดยตรง บุคลากรของเราเป็นนักวิชาการปฏิรูปที่ดินไม่ใช่ นักวิจัย จะมีเฉพาะส่วนที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิจัยจึงจะเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจริง ๆ เช่น กลุ่มงานใน สวผ. แต่เมื่อต้องการความก้าวหน้ามากขึ้นก็จำเป็นต้องเปลี่ยนสายการปฏิบัติงาน ดังนั้นเราจะได้เฉพาะนักวิจัยรุ่นใหม่ ๆ หมุนเวียนเข้ามาเรื่อย ๆ เมื่อต้องไปปฏิบัติงานในสายงานอื่น ๆ จะต้องปฏิบัติงานตามสายงานนั้น ๆ ไม่มีเวลาที่ทำงานในเชิงวิชาการ และขาดแรงจูงใจที่จะทำงานด้านนี้ รวมถึงผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับงานวิชาการหรืองานวิจัยค่อนข้างน้อยมาก ดังนั้นจึงขอเสนอพัฒนาแนวทางหรือกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานวิจัยนี้ให้สำเร็จ ต้องสร้างกลไกและแรงจูงใจให้ขึ้นมา รวมถึงวิธีการที่จะพัฒนาบุคลากรในการทำงานด้านวิชาการอย่างไร และเกิดขึ้นได้จริง

๓. การจัดลำดับความสำคัญของกรอบแนวทางการวิจัย

สืบเนื่องจากที่ท่านเลขาธิการ ส.ป.ก. ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะการจัดลำดับประเด็นความเร่งด่วน แล้วนั้น มีข้อเสนอเพิ่มเติมว่าภายหลังจากจัดลำดับความสำคัญแล้ว ควรแยกประเด็นเร่งด่วนออกมา โดยเฉพาะที่จะดำเนินการในช่วงปี ๒๕๖๓-๒๕๖๗ ลองเทียบเคียงกับการตั้งประเด็นเร่งด่วนของ วช. ประมาณ ๕- ๑๐ ประเด็นก็เป็นได้ ไม่จำเป็นต้องมาก แสดงให้เห็นแบบชัดเจนโดยไม่ต้องแบ่งเป็นขอบเขต หยิบยกประเด็นที่สำคัญจำเป็นเร่งด่วนจริง ๆ มาให้เห็นในช่วงปี ๒๕๖๓-๒๕๖๗ ซึ่งไม่ต้องมากประเด็นแล้วนำมาจัดเรียงไว้ หากใครมีผู้สนใจทำในประเด็นเหล่านี้จะต้องได้รับการสนับสนุนใดเป็นพิเศษ และมีกลไกใดรองรับว่างานนี้มีคนทำ จึงขอฝากประเด็นทั้งสามไว้เพื่อทบทวนประกอบการจัดทำกรอบแนวทางการวิจัยและการขับเคลื่อนงานวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ส่วนที่ ๓ ขอบเขตแนวทางการวิจัยวาระแรก ๓ ปี ไม่ควรยึดติดกับวิสัยทัศน์ขององค์การ ควรพิจารณาถึงงานวิจัยที่เราจะสามารถปฏิบัติได้จริง และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร เกิดผลอย่างไรบ้าง สุดท้ายสะท้อนถึงความเป็นจริงของวิสัยทัศน์ขององค์การอย่างไร เป็นการมองจากมุมมองนอกสู่การปรับปรุงการดำเนินงานภายในขององค์การ

๒. ขอบเขตงานวิจัยบางประเด็นมีระยะเวลาล่าช้าไป เช่น กรณีแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินไม่ต้องนำมากำหนดเป็นขอบเขตแล้ว มีแนวทางการแก้ปัญหาด้วยโครงการปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ หรือ One Map แล้ว หรือหากคิดว่าจะมีความซ้ำซ้อนกับงานอื่น ๆ หรือคิดว่ามีข้อมูลอีกก็อาจทำได้ เช่น การปรับปรุงระเบียบกฎหมาย ซึ่งอาจต้องจัดไว้ลำดับแรก ๆ ตามที่ท่านเลขาธิการให้ข้อเสนอแนะไว้ ส่วนเรื่องการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีหลายคน หลายหน่วยงานได้ทำการศึกษาไว้มากแล้ว เรายังจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตในประเด็นนี้หรือไม่ หรือจะพิจารณาประเด็นเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร (Food Security) หรือไม่ หรือควรลองมองประเด็นการศึกษาในในเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือไปจากภารกิจงานของ ส.ป.ก. เพื่อนำมาปรับใช้ดูบ้าง

๓ ประเด็นการศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน แต่ในเนื้อหาเป็นการกล่าวถึงเรื่องประเมินมูลค่า ซึ่งการเพิ่มมูลค่ากับประเมินมูลค่าเป็นคนละเรื่องกัน ต้องระบุว่าที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินมีมูลค่ามาก พื้นที่ ส.ป.ก. ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเท่าไรที่ดินยิ่งลดราคามากเท่านั้น เพราะไม่สามารถเข้ามาทำกิจกรรมที่เป็นเชิงเศรษฐกิจก่อให้เกิดรายได้ที่สูงได้ การให้เกษตรกรต้องปลูกข้าว ปลูกยาง หรือปลูกอะไรซึ่งไม่ใช่เรื่องประกาศเขตทำให้ที่ดินเราลดมูลค่าลง การเพิ่มมูลค่าจะอย่างไร ส่วนการประเมินคืออีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นต้องทำความเข้าใจโจทย์ประเด็นนี้ให้ชัดเจน

๔. นอกจากกรณีการตรวจสอบข้อมูลการเสียชีวิตของเกษตรกรแล้วยังพบว่ามีฐานข้อมูลผู้ถือครองที่ดินในระบบ Alro Land มีอายุน้อยกว่าผู้มีคุณสมบัติการถือครองที่ดิน เช่น อายุ ๗ ปี หรือ ๑๑ ปี ซึ่งเป็นเพียงข้อมูลในพื้นที่เดียว หากดูฐานข้อมูลทั้งประเทศอาจมีเป็นจำนวนมาก และพบว่าเกษตรกรมีอายุเกือบ ๒๐๐ ปี คิดว่าเสียชีวิตไปนานแล้วแต่ทายาทยังไม่ได้ดำเนินการรับมรดกสิทธิ ข้อมูลเลยค้างอยู่

นางสาวจันทนา จิตการคำ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.)

เสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนของคุณลักษณะกรไรรี่ที่ดินทำกิน ศทส. ได้ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓ ได้นำข้อมูลเกษตรกร ๔๑๐,๒๒๑ ราย ที่ลงทะเบียนไว้กับ ส.ป.ก. ทำการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูล และตัดซ้ำข้อมูลของเกษตรกรจากการลงทะเบียน แล้วทำการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลเกษตรกรที่ได้รับจัดแล้ว ในเรื่องของที่ทำกินที่เคยลงทะเบียนแล้วจึงทำให้ทราบว่าเกษตรกรได้รับการจัดที่ดินไปแล้วกี่ราย ปัจจุบันมีการจัดที่ดินไปแล้ว ๔๒,๓๓๗ กว่าราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๑ ซึ่งอาจนำข้อมูลส่วนนี้ไปปรับปรุงจำนวนผู้ไรรี่ที่ดินทำกินให้เป็นปัจจุบัน

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อมูลที่เรานำเสนอสู่ภายนอก ณ วันนี้ ข้อมูลอาจไม่ตรงกันไม่ว่าจะเป็นบุคคลไรรี่ที่ดินหรือข้อมูลพื้นที่ต่าง ๆ ของ ส.ป.ก. ดังนั้นจึงควรกำหนดให้ผู้รับผิดชอบข้อมูลส่วนกลางกำหนดว่าข้อมูลที่จะนำไปใช้ควรมาจากสำนักใด จาก ศทส. หรือ สจก. ต้องกำหนดสำนักหลักในการนำข้อมูลไปใช้หรือเผยแพร่สู่โลกภายนอกได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งานวิจัย หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม

ได้สอบถามผู้นำเสนอว่า การอ้างอิงในปัจจุบันต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาพใหญ่ ๆ และภาพเล็ก ๆ (Macro-Micro) วันนี้ในภาพใหญ่บรรณานุกรมที่นำมาอ้างอิงเป็นภาพใหญ่หรือไม่ และมีงานอ้างอิงอื่น ๆ หรือไม่ รวมถึงภาพเล็ก แล้วนำมาเทียบกับสิ่งที่เราจะทำ หาก ส.ป.ก. ได้พิจารณาประเด็นที่จะศึกษากับบรรณานุกรมเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ ที่เราจะทำ และเชื่อมั่นได้ว่างานวิจัยที่จะศึกษาสามารถตอบโจทย์กับสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง ดังนั้นสิ่งที่เราอ้างอิงเป็นราชการ เช่น แผนชาติ หรือ แผนปฏิบัติการของเราเอง สิ่งหนึ่งที่จะฉีกเราให้ออกนอกระบบราชการคือข้อมูลที่หลากหลาย ต้องดูจากกรมอื่น ๆ เช่น หากต้องการพัฒนาเทคโนโลยี อาจต้องดูจากกรมที่ดิน หรือกรมอื่น ๆ การดูทิศทางแนวโน้ม (Trend) ความเป็นไปของโลกเป็นอย่างไร Trend การบริโภค Trend ความคิดของคน โดยเฉพาะความคิดของคนใน ส.ป.ก. เป็นอย่างไร การพิจารณาฐานเกษตรกรที่สูงวัยจะต้องพิจารณาคคนที่เป็รรอยต่อฐานล่างหรือคนรับช่วงที่ดินต่อเป็นอย่างไร ความต้องการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความคิดของคนที่จะมาเป็นเกษตรกรเขามองอย่างไร สอดคล้องกับกฎหมาย ส.ป.ก. ที่เปิดโอกาสให้ผู้จบการศึกษาด้านการเกษตรมา และประสงค์ที่จะเป็นเกษตรกรเข้ามาสู่กระบวนการจัดที่ดินได้เช่นกัน ไม่ใช่ลูกหลานเกษตรกรเพียงอย่างเดียว

สำหรับทิศทางแนวโน้มการบริโภค ต่อจากนี้จะเป็นจะมีแนวโน้มเป็นอาหารแปรรูปพร้อมรับประทาน (Ready to Eat) หรือเป็นระบบแบบกึ่งพร้อมรับประทาน ความหลากหลายของคนในสังคม ทำให้เกิดแนวโน้มการบริโภครูปแบบใหม่ ๆ แม้ว่าจะอยู่ในต่างจังหวัดที่อาจจะพอมีเวลาปรุงอาหาร แต่เลือกที่ไม่ต้องปรุงก็เป็นได้ รูปแบบวิธีการใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาในบ้านเราวันนี้ทำให้การชีวิตเปลี่ยนไป ดังนั้นหากต้องการให้เกษตรกรค้าขายออนไลน์ต้องทำอะไร คนสูงวัยที่ไม่มีกำลังพอทำอะไร ควรต้องสอนให้เขาเรียนรู้การเชื่อมโยงระบบกระจายสินค้าและการขนส่ง (Logistics) กับทุนหรือสินค้าในบ้านเขา เพื่อนำไปสู่มือคนรับและใช้ระบบโอนเงินออนไลน์ “ช่วยให้คนสูงวัยสองคนไม่ต้องทำอะไรเลย สามารถบริหารจัดการที่ดินได้”

๒.๒) การจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี

๒.๓) การออกแบบวางแผนผังแปลงที่ดินเอกชนของ The Japanese Institute of Irrigation and Drainage (JIID) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๓) **ระเบียบวิธีวิจัย** การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษา ๓ ลักษณะ คือ

๓.๑) การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการ และเอกสารออนไลน์ (Internet Website) โดยการค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์

๓.๒) การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ และอภิปรายกลุ่มร่วมกับเจ้าหน้าที่ JIID และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของ ส.ป.ก. และ JIID

๓.๓) การศึกษาเชิงปฏิบัติการในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการร่วมวางแผนออกแบบวางแผนผังแปลงที่ดิน การสังเกตการณ์ออกแบบวางแผนผังแปลงที่ดิน และการสะท้อนผลการปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่จาก JIID และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี

๔) **ผลที่คาดว่าจะได้รับ**

๔.๑) ข้อมูลการปฏิรูปที่ดินของประเทศญี่ปุ่น และข้อมูลการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่เน้นแนวคิด/รูปแบบ/วิธีการจัดรูปที่ดินเกษตร และการระบายนํ้าของ JIID

๔.๒) ผังแปลงที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๔.๓) ความร่วมมือทวิภาคีทางวิชาการระหว่าง ส.ป.ก. และ JIID

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การเขียนรายชื่อผู้รับผิดชอบโครงการควรใส่ชื่อผู้วิจัย แม้ว่าจะมีผู้วิจัยหลายรายก็สามารถใส่ชื่อในเล่มได้ จะได้ทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบ ไม่ควรใส่ชื่อกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ

๒. ด้านเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นการรายงานผลการทำงาน หรือการปฏิบัติงานมากกว่าผลการวิจัย ยังขาดการวิเคราะห์ และหาวิธีการศึกษา ที่จริงแล้วงานที่ทำร่วมกับ JIID เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่โครงการดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ แม้ว่าเราจะได้แบบมา แต่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติจริงได้เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากขาดการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองซึ่งไม่มีความพร้อม ได้แก่ พื้นที่ดำเนินการ เจ้าหน้าที่และเกษตรกร รวมถึงด้านงบประมาณที่เราไม่มีความพร้อมทุกอย่าง

ดังนั้นแล้วสิ่งที่ควรทำคือ การถอดบทเรียนของโครงการนี้ว่าเหตุใดจึงไม่ประสบความสำเร็จ เราคาดหวังว่าจะได้อะไรจากญี่ปุ่น เหตุใดจึงไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพื่อเป็นบทเรียนในการทำงานร่วมกับต่างประเทศในครั้งต่อไปว่าเราต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการศึกษาเรื่องพื้นที่ การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและในส่วนของวิเคราะห์ SWOT นั้น ควรทำก่อนเริ่มโครงการ ไม่ควรทำภายหลังโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

๓. รายละเอียดของเนื้อหาในบทนำ เห็นได้ว่าผู้ศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับงาน ส.ป.ก. เป็นการนำเนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่ใน ส.ป.ก. ทั้งหมดมาเรียงต่อเป็นเนื้อหาเดียวกันและพยายามให้เป็นเรื่องเดียวกัน

แต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน และเนื้อหาบางส่วนเป็นข้อมูลที่กล่าวโทษการทำงานของสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ซึ่งหากต้องการนำเสนอเนื้อหาลักษณะนี้ต้องหาหลักฐานมายืนยันว่าข้อเท็จจริง ต่อมาเป็นการกล่าวถึงงานของ JIID แต่ด้วยเจตนาของผู้วิจัยคือโครงการวางผังที่ดินภายใต้ความตกลงไทยกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในบทนำยังไม่เห็นความร่วมมือกันระหว่างสองประเทศ

๔. วัตถุประสงค์ต้องการออกแบบวางผังแปลงจัดรูปที่ดิน ขณะที่ผลที่คาดว่าจะได้รับคือทวิภาคี ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงความร่วมมือ จึงเป็นคนละเรื่องกันไม่ได้เชื่อมกับวัตถุประสงค์ ด้านขอบเขตการศึกษา โดยหลักแล้วจะเป็นการกำหนดขอบเขต เรื่องที่จะศึกษา มีเนื้อหาใด กลุ่มตัวอย่างคือใคร ระยะเวลาในการดำเนินงานเป็นอย่างไร รวมถึงตัวแปรต่าง ๆ ควรจัดกลุ่มการเขียนให้ชัดเจน มีความสอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เช่น กรณีวัตถุประสงค์กับผลที่คาดว่าจะได้รับควรมีทิศทางเดียวกัน

๕. บททวนทำความเข้าใจการปฏิรูปที่ดินและการจัดรูปที่ดิน ในบทที่ ๒ ต้องเข้าใจถึงลักษณะงานของ JIID ไม่ใช่งานปฏิรูปที่ดิน แต่อาจจะเกิดด้วยนโยบายของการปฏิรูปการเกษตรของญี่ปุ่น ผู้วิจัยต้องบททวนเอกสารและตรวจสอบให้ชัดเจนว่า เป็นเฉพาะเรื่องการจัดรูปที่ดิน (land Consolidation) หรือเป็นการจัดที่ดินเพื่อการพัฒนา (land readjustment) ซึ่งการจัดรูปที่ดินจะเป็นการนำที่ดินแปลงเล็ก ๆ มารวมกันเป็นแปลงขนาดใหญ่ แต่พื้นที่ที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษามีเพียง ๑๐ ไร่ ดังนั้นต้องบททวนใหม่ว่าเป็นการจัดที่ดินในรูปแบบใด ส่วนการปฏิรูปที่ดิน (Land Reform) ของประเทศไทยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะขายที่ดินให้กับผู้เช่า และมีการพัฒนา ก่อนจัดที่ดินให้กับเกษตรกร แตกต่าง land readjustment ในประเทศญี่ปุ่นที่จัดที่ดินแบบขายสิทธิและไม่มีการพัฒนาพื้นที่ก่อนจัดที่ดิน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้นการทำงานกับต่างประเทศจำเป็นต้องศึกษาบริบทของประเทศนั้น ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะในบางครั้งแม้ว่าชื่อเรื่องจะเหมือนกัน ไม่ได้มีความหมายหรือวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันก็เป็นได้

ขอแนะนำเพิ่มเติมในส่วนของบทที่ ๒ ขอให้ตรวจสอบการบททวนเอกสาร และการอ้างอิง บางส่วนมีความถูกต้องหรือไม่ ควรยืนยันกับต้นฉบับจริง และการสืบค้นจากเว็บไซต์ให้อ้างอิงเพิ่มเติมด้วย และควรอ้างอิงโดยใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด เช่น กรณีที่ใช้การอ้างอิงเกิน ๑๐ ปีจะไม่ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทำให้ผลงานวิจัยขาดความสมบูรณ์หรือขาดความน่าเชื่อถือได้

๖. ปรับปรุงแก้ไขการเขียนรายงานการจัดที่ดิน ในบทที่ ๓ เนื่องจากขาดความต่อเนื่อง เป็นลักษณะการนำข้อมูลมาเรียงต่อ ๆ กัน ดังนั้นนักวิจัยควรที่จะต้องฝึกทักษะในการเขียน ทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะในการตีความหรือวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึก เนื่องจากสิ่งที่ต้องทำอย่างแรกสำหรับการศึกษาค้นคว้า คือ การอ่านให้เข้าใจ อ่านให้ลึก ดูข้อมูลให้ลึก บททวนเอกสารเฉพาะเรื่องที่จะศึกษาส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ดังนั้นแล้วควรจะเน้นข้อมูลในพื้นที่โครงการเป็นหลัก คือ เขตปฏิรูปที่ดิน จ. สุพรรณบุรี มีลักษณะพื้นที่อย่างไร ขนาดของพื้นที่เป็นเท่าไร แล้วค่อยลงรายละเอียดในเชิงลึกใน ๔ พื้นที่ที่ดำเนินโครงการ และทำการสรุปผลการดำเนินการมาคืออะไร แบบที่ได้มาเป็นอย่างไร ที่สำคัญถอดบทเรียนออกมาว่าสิ่งที่ทำไม่ได้เพราะเหตุใด และขอให้บททวน ทำความเข้าใจเอกสารของ JIID อีกครั้งว่าหน้าที่ของเขาทำอะไร ทำอะไรบ้าง และบทสรุปข้อเสนอแนะยังเป็นประเด็นกว้าง ๆ ว่าการทำโครงการระหว่างประเทศว่าควรจะต้องคิดถึงอะไรบ้างโครงการแบบ

ทวิภาคี เป็นการตีกรอบที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากพิจารณาที่ของรัฐอย่างกรณีพื้นที่ คทช. ในหลายพื้นที่ก็สามารถทำได้เหมือนกัน

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ประธานในที่ประชุม ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

การประชุมครั้งนี้เป็นเหมือนเวทีวิชาการ การวิพากษ์แบบตรงไปตรงมาสามารถทำให้ งานวิชาการของ ส.ป.ก. แข็งแรง โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านผ่านบรรยากาศในลักษณะนี้มาหมดแล้ว ดังนั้น นักวิจัยต้องเปิดใจในการรับฟัง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นการอ้างอิงที่เป็นเหตุเป็นผลของในการทำงาน จึงขอให้ผู้ที่ได้รับการวิพากษ์ช่วยกันวิเคราะห์ และนำไปปรับเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไขผลงาน สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในพื้นที่ ส.ป.ก. ได้ บรรยากาศการประชุมวิชาการเป็นสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น เพราะเป็นเวทีในการ แลกเปลี่ยน ชีตศทางที่ถูกที่ควรจากผู้ที่มีประสบการณ์การวิจัย เพื่อให้งานเป็นงานที่มีคุณภาพ คนที่มองจาก ภายนอกหรือคนที่ต้องการใช้ผลงานวิจัย เราต้องจริงจังกับสิ่งเหล่านี้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับ ส.ป.ก.

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ตามที่ผู้เชี่ยวชาญ อภาภรณ์ พัฒนพันธุ์ ได้กล่าวถึงกรณีผู้เขียนงานวิชาการมีอยู่ ๒ แบบ คือ เขียนชื่อหน่วยงาน กับเขียนแบบรายชื่อนักวิจัย ซึ่งหมายถึงผู้รับผิดชอบในผลงานวิจัยนั้น เช่น หากเขียน ชื่อหน่วยงาน ผู้รับผิดชอบในผลงานคือหน่วยงาน ซึ่งจะผูกพันกับองค์กรและมีความเสี่ยงในการรับผิดชอบ ข้อมูล ดังนั้นการเขียนประเภทนี้ต้องนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงเสมอ ไม่มีความเท็จจึงต้องระวัง โดยเฉพาะในทางข้อกฎหมายต่าง ๆ

๒. เนื้อหาในส่วนบทนำบางอย่างที่เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลให้เขียนระบุไว้ด้วยว่า ส.ป.ก. จะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม เพราะต่อไปความคิดเห็นเหล่านี้มีผลทางกฎหมายทั้งนั้น

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

๑. โครงการนี้ควรจะไปลงในพื้นที่แปลงรวมของ ส.ป.ก. (โครงการจัดที่ดินทำกินชุมชน ตามนโยบายรัฐบาล หรือ คทช.) และเป็นบทเรียนในการดำเนินงานโครงการความร่วมมือก่อนที่จะตัดสินใจ ทำโครงการ

๒. เห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอภาภรณ์ พัฒนพันธุ์ ว่าเป็นรายงานการ ดำเนินงานยังไม่ใช่เอกสารวิจัย เอกสารวิชาการ เพราะองค์ประกอบของการวิจัยไม่ครบ เช่น ขั้นตอนการศึกษา ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลยังไม่ชัดเจน ดังนั้นหากไม่ปรับให้ครบตามรูปแบบ องค์ประกอบของงานวิจัย โครงการนี้จะเป็นเพียงรายงานผลการปฏิบัติงานเท่านั้น

๓. ด้านเนื้อหาของข้อมูลยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การกล่าวถึงการปฏิรูป ที่ดิน หรือการจัดรูปที่ดินขอให้ผู้วิจัยปรับในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่หายไป คือ ที่มาและความเป็นมาของโครงการ ความร่วมมือของ JIID เป็นอย่างไร และเหตุใด ส.ป.ก. จึงร่วมมือกับ JIID และรูปแบบความร่วมมือเป็นอย่างไร มีรูปแบบและความร่วมมืออย่างไร ซึ่งในตัวโครงการยังมองไม่เห็น ถึงข้อตกลงความร่วมมือกันอย่างไร การนำเสนอผลงานครั้งนี้เป็นการสรุปบทเรียนมากกว่างานวิจัย หรืองาน วิชาการ และอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ

๔. ขอให้ทบทวนเอกสารอีกครั้งว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ในส่วนของผลดำเนินงาน และบทสรุปยังเป็น การนำเสนอข้อมูลดิบ ขาดบทของการวิเคราะห์ผลการวิจัย และการใช้เครื่องมือ SWOT ภายหลังจากดำเนินโครงการแล้วเสร็จ เป็นการใช่มิตหลักวัตถุประสงค์ของเครื่องมือ ควรใช้วิเคราะห์ ก่อนคัดเลือกพื้นที่หากไม่เหมาะสมจะได้เลือกพื้นที่อื่น ๆ ใน ส.ป.ก. ที่มีศักยภาพและความพร้อมอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ใช้ประโยชน์ได้จริง และคุ้มกับทรัพยากรหรืองบประมาณที่ลงทุนไป

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิเจริญ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

จากการนำเสนอผลการศึกษาของผู้วิจัย หากมองในภาพของคนใช้ประโยชน์ เห็นว่าการวิเคราะห์ยังเป็นเรื่องที่ยังเป็น เนื่องจากเมื่อเราได้รูปแบบแล้ว แต่ยังมองไม่เห็นเป็นรูปแบบใดที่เหมาะสมกับบริบทแบบใดและเพราะเหตุใด หรือมีผลกระทบจากรูปแบบนั้นอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การตัดสินใจนำรูปแบบนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย ดังนี้

๑. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน
๓. นายประกอบ ยิ่งชล	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

๔.๑.๒ การศึกษารูปแบบการทำแอปพลิเคชันเพื่อเผยแพร่ และบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก.

โดย นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน
นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
นางสาวเกยูร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยฯ
นายนภดล มนต์รี	สำนักวิชาการและแผนงาน
นายกฤษณะ นุชอิสระ	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
นายวุฒิพงษ์ ประยูรเวชสิทธิ์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร

๑) วัตถุประสงค์การศึกษา

- ๑.๑) สืบค้นความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกรต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก. เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเบื้องต้น
- ๑.๒) วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก. เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๒.๑) ทราบถึงความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกรต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก.

๒.๒) ได้แนวทางในการกำหนดขอบเขตการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเพื่อเผยแพร่ข้อมูล และบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ ของ ส.ป.ก.

๓) ขอบเขตการศึกษา

๓.๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกรต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก. เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเพื่อเผยแพร่ข้อมูล และบูรณาการข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก.

๓.๒) ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท และจังหวัดกาญจนบุรี

๓.๓) ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการปฏิรูปที่ดินและกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดสกลนคร นครสวรรค์ ชัยนาท และกาญจนบุรี รวมเป็น ๑๐๐ คน

๔) ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ส่วน คือ

๔.๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากบทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔.๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสำรวจความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกรต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ ของ ส.ป.ก. เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม

๕) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม โดยสร้างแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสำรวจความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกรต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ ส.ป.ก. เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเบื้องต้น

๖) ผลการศึกษา : ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งหมวดหมู่ผลการศึกษา ดังนี้

๖.๑) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

๖.๒) ข้อมูลการใช้อุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้งาน Social Network และประเภทการใช้งานสื่อออนไลน์

๖.๓) ความคิดเห็นของผู้ประเมินต่อการใช้บริการข้อมูลทางโมบายแอปพลิเคชัน

๖.๔) ความคิดเห็นของผู้ประเมินในส่วนของแนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชัน

๖.๕) ลักษณะรูปแบบกราฟฟิคที่คิดว่าเหมาะสม

๖.๖) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างแอปพลิเคชันของ ส.ป.ก.

๖.๖.๑) มีข้อมูลครบถ้วน ถูกต้อง และเข้าใจง่าย

๖.๖.๒) มีข้อมูลระเบียบการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. หรือข้อมูลทางกฎหมาย

๖.๖.๓) มีรูปแบบที่เข้าใจง่าย สามารถใช้ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้งาน

๖.๖.๔) มีข้อมูลเกษตรกร ข้อมูลรูปแปลงแผนที่ของเกษตรกรอยู่ในเขต ส.ป.ก.

๖.๖.๕) มีระบบที่สามารถถามตอบได้อัตโนมัติ หรือช่องทางการติดต่อเจ้าหน้าที่ได้

อย่างรวดเร็ว

๖.๖.๖) มีโหมดที่สามารถค้นหาแปลงของเกษตรกรได้

๖.๖.๗) มีการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ด้านการเกษตร

๖.๖.๘) มีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกษตรกรได้รับการถ่ายทอด และทำได้สำเร็จ

เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป

๖.๖.๙) มีระบบสมัครเข้าร่วมโครงการต่างๆ หรือแจ้งความต้องการผ่านแอปพลิเคชันได้

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ผลงานวิจัยฉบับนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว และทำการออกแบบรูปแบบแอปพลิเคชันเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของ ส.ป.ก. โดยจะสำรวจความพึงพอใจของเกษตรกรในระยะที่ ๒ ซึ่งควรต้องเป็นกลุ่มตัวอย่างเดิม

๒. การตั้งชื่อเรื่องไม่ต้องใส่คำว่า “โครงการศึกษา” จะศึกษาเรื่องอะไรให้ระบุไปได้เลย เช่น ความต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในรูปแบบแอปพลิเคชันของ.... หัวข้อเรื่องทำให้เกิดความสับสน

๓. บทที่ ๑ หรือบทนำมีการอ้างถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ดูกว้างเกินไป ควรอ้างแค่ระดับกระทรวง วิสัยทัศน์หน่วยงาน เพื่อพัฒนาเป็นแอปพลิเคชัน กำหนดขอบเขตให้เล็กและชัดเจน ต้องอธิบายว่าจะทำอะไร ทำเพื่ออะไร โดยต้องเริ่มต้นที่ปัญหาและตั้งสมมติฐานมาก่อน

๔. การเขียนวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยเขียนไว้เหมือนผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้น วัตถุประสงค์ต้องบอกว่าทำเพื่ออะไร ดังนั้นต้องมี คำว่า “เพื่อ” เสมอ เช่น เพื่อศึกษา เพื่อค้นหา หรือเพื่อค้นหา เป็นต้น แต่ในงานวิจัยฉบับนี้เขียนว่า เพื่อต้องการสำรวจความต้องการ เพราะต้องการหารูปแบบแอปพลิเคชัน ซึ่งไม่ต้องสำรวจแล้ว ให้เขียนเพื่อศึกษาความต้องการเลยว่าเขาต้องใช้อย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อ ๒ เขียนว่าวิเคราะห์...ควรเขียนว่า “เพื่อมองหาความสัมพันธ์ หรือเพื่อหารูปแบบในการจัดทำแอปพลิเคชัน จะได้ตรงกับโจทย์วิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับก็ไม่ตรงกัน ควรเขียนไปว่าต้องการหาอะไรจากความต้องการของเขา ผลที่ได้คืออะไร อาจจะเป็นรูปแบบ หรือ Platform หรืออะไรสักอย่างที่ต้องการ ที่อยากจะเดินไป และผลที่ได้ คือ ต้องการแอปพลิเคชัน ๑ แอปฯ จะได้ทราบความสัมพันธ์ของผู้ใช้แอปว่าเป็นอย่างไร สามารถศึกษาได้

ด้านขอบเขตการวิจัยยังไม่ชัด ต้องเขียนให้ชัดว่าจะศึกษาอะไรก่อนที่จะออกแบบ และควรนิยามคำว่า “เกษตรกรรุ่นใหม่” เพราะผู้วิจัยไม่ได้ให้คำนิยามไว้ ขอบเขตก็ไม่ได้บอกอะไรไว้

๕. บทที่ ๒ การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากผู้วิจัยจะทำแอปพลิเคชัน ๑ เรื่อง สำหรับคน ๑ คน มีเรื่องใดบ้างที่จะสนับสนุนให้ทำเรื่องนี้ได้ ไม่ใช่ทุกเรื่องที่ผู้วิจัยเขียนมา ดังนั้นยังขาดการสรุปในส่วนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ข้อ ๒.๒ ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม มีการอ้างถึงโรเจอร์ ๕ ชั้น ที่เหลือก็ทิ้งไว้ให้คนอ่านคิดเอง ทฤษฎีนี้น่าจะมีหลายรายได้เขียนไว้ ควรศึกษาและสรุปเป็นความคิดของผู้วิจัยเอง ในการทบทวนวรรณกรรมสิ่งไหนถ้าไม่เกี่ยวข้องควรตัดทิ้งไป เอาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปว่าจะส่งผลต่องานวิจัยเราอย่างไร พิจารณาง่าย ๆ คือ หากสรุปไม่ได้ไม่ควรนำมาใส่ไว้ หลังจากเขียนบทที่ ๒ แล้ว จะต้องนำสิ่งที่ได้จากการทบทวนมานั้นเขียนเป็นกรอบแนวคิด และที่อ่านมายังขาดความสัมพันธ์กัน ยากให้กลับไปทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง

๖. บทที่ ๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือ การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และยังเรียงลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ให้กลับไปเรียงลำดับใหม่ ขาดรายละเอียดเรื่องกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตการ

วิจัยไม่ได้ระบุว่าทำอะไร วัตถุประสงค์ในระยะที่ ๒ จะทำอะไร สรุปลคือ ต้องเขียนขั้นตอนให้ชัด เนื่องจากบทที่ ๓ คือ ลายแทงของผู้วิจัยหากลายแทงไม่ชัด คนอ่านก็จะไม่เข้าใจ ผู้วิจัยต้องกลับไปทบทวนใหม่ และไม่นิยมนำเสนอเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อม ๆ กัน เวลาอภิปรายผลต้องตรวจสอบเอกสารให้ครบถ้วนก่อนจึงจะอภิปรายผลได้ ที่ผู้วิจัยศึกษาได้ผลเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หากตรวจเอกสารไม่มากพออาจไม่เพียงพอที่จะนำมาอภิปรายผลได้

๗. การอ้างอิงข้อมูลมาจากแหล่งอื่น ควรอ้างอิงแหล่งข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วน ควรหลีกเลี่ยงเอกสารออนไลน์เนื่องจากในทางวิชาการไม่มีความน่าเชื่อถือ ควรนำข้อมูลจากหนังสือ ตำราตี ๆ จะดูมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากกว่า เว้นแต่สุดความสามารถแล้ว แต่ต้องเป็นแหล่งที่น่าเชื่อถือเช่นกัน

นางสาวธิดินันท์ วงษ์วาด ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง ได้ตั้งข้อสังเกตในการเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

สืบเนื่องจากที่ผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศ ทรงสง่า กล่าวถึงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ขอตั้งข้อสังเกตว่ามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ ราย อย่างเป็นตัวแทนภาพรวมของ ส.ป.ก. ทั้งหมดหรือไม่ อย่างไร รวมถึงพื้นที่กลุ่มตัวอย่างควรมีการกระจายไปทั่วทุกภาค แต่ในผลงานชิ้นนี้มีกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดสกลนคร ๑ จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ๑ จังหวัด คือ นครสวรรค์ ภาคกลาง ๒ จังหวัด ขาดจังหวัดทางภาคใต้ จึงคิดว่าข้อมูลที่ได้มาสามารถตอบผลการวิจัยเรื่องนี้ หรือวัตถุประสงค์ของเรื่องนี้ได้หรือไม่ รวมถึงกรณีพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณจะสามารถใช้ตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ได้หรือไม่ อย่างไร

นางสาวจันทนา จิตการคำ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ผอ.ศทส.) ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. กรณีที่มีนักวิจัยร่วม ควรมีการศึกษารายละเอียดร่วมกัน และขณะนี้ ส.ป.ก. มีแอปพลิเคชันขอให้กลับไปทบทวนเรื่องนี้อีกครั้ง และในแอปพลิเคชันหนึ่ง ๆ ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ทุกอย่าง ผู้วิจัยควรคำนึงถึงสิทธิ โดยเฉพาะสิทธิของเกษตรกร จะทำการเปิดเผยผ่านแอปพลิเคชันต้องใช้ความระมัดระวัง และศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ละเอียดรอบคอบ เพราะหากเปิดเผยรายชื่อเกษตรกรเป็นเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล

๒. กรณีที่กล่าวถึงเทคโนโลยีกราฟิก คือ เทคโนโลยีอะไร ผู้วิจัยไม่ได้อธิบายถึงรายละเอียดหรือความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนั้น หากต้องการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีต้องทราบว่าเทคโนโลยีแต่ละประเภทคืออะไร เช่น กรณีเทคโนโลยีกราฟิก คือ การทำพลาสติก หากต้องการจะศึกษาด้านโครงสร้างพื้นฐานต้องใช้คำว่า “เทคโนโลยีกราฟิก” ดังนั้นควรต้องความเข้าใจในแต่ละความหมายของเทคโนโลยีให้กระจ่าง ไม่ควรใช้โดยขาดความระมัดระวังและขาดความรอบคอบ ผู้วิจัยต้องมีความละเอียดมากขึ้นกว่านี้

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิ์เจริญ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ : ได้ให้ข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยตรวจสอบการสะกดคำ ผิด - ถูก การฉีกคำ การใช้ไม้ยมก การเว้นวรรค ให้ถูกต้องเรียบร้อย และตามหลักเกณฑ์มากกว่านี้

นางสาวอภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

๑. ภาพในการเขียนบทนำ เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศ เนื่องจากเป็นบทที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยควรระบุปัญหาของงานวิจัยนี้ คืออะไร เกี่ยวกับฐานข้อมูล หรือต้องเร่งทำแอปพลิเคชันเพื่อให้เหมือนกับหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้วิจัยต้องตั้งโจทย์กับประเด็นนี้ก่อนว่างานวิจัยนี้คือ งานวิจัยอะไร

ด้านวัตถุประสงค์สำรวจความต้องการ เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง แต่ยังไม่มีการวิเคราะห์ เป็นเพียงการสรุปว่าไปเก็บแบบสอบถามมาแล้วนำเสนอเพียงข้อมูลที่ได้มา ดังนั้นผู้วิจัยต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงความต้องการของเกษตรกร ความต้องการของเจ้าหน้าที่ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ภายใต้ปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่ต่างกัน อายุต่างกัน ส่งผลถึงความต้องการแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ยังไม่เห็นการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis และควรเพิ่มเติมการสัมภาษณ์เชิงลึกเชิงประเด็นจากผลการศึกษาเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลแล้ว

นอกจากนี้ยังพบผลการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๓ ราย ทั้งที่ขอบเขตประชากรของงานวิจัยเป็นข้าราชการ เกษตรกรรุ่นใหม่ ดังนั้นจากผลการวิจัยข้างต้น แสดงว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ของเราไม่ใช่เกษตรกรแต่เป็นผู้มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนถึงการทำงานของ ส.ป.ก.หรือไม่

การเขียนบทสรุปงานวิจัย ให้นำบทสรุปที่เขียนไว้แล้วมาเขียนใหม่ให้สั้นลง และต้องวิจารณ์ผลเพิ่มเติม โดย นำบทที่ ๒ เป็นตัวตั้งต้นจากนั้นนำผลการศึกษาของผู้วิจัยมาเทียบเคียงดูว่าสอดคล้องกันได้มากน้อยแค่ไหน แตกต่างกันอย่างใด แล้วค่อยสรุป ไม่ใช่การนำเอาบทที่ ๔ มาเขียนให้สั้นลง

๒. กำหนดหลักเกณฑ์ขอบเขตพื้นที่และขอบเขตประชากรให้ชัดเจน เนื่องจากการตอบสนองแอปพลิเคชันอาจจะตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่ไม่ใช่คนทั้งหมด ครอบคลุมแค่บางส่วนตามที่ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แสดงความคิดเห็น และเห็นด้วยกับผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลางว่ามีเหตุผลอะไรในการเลือกพื้นที่ศึกษา ๔ จังหวัด และในแต่ละจังหวัดมีอะไรโดดเด่น เช่น เจ้าหน้าที่เก่ง เกษตรกรใช้แอปพลิเคชันได้ดีเยี่ยม และเหตุใดไม่เลือกพื้นที่อื่น ใช้เกณฑ์ใดในการคัดเลือกพื้นที่หรือกำหนดขอบเขตพื้นที่ และขอบเขตประชากรซึ่งเป็นขอบเขตที่ซ้ำกัน ดังนั้นต้องตีความให้ชัดเจนว่าขอบเขตพื้นที่ คืออะไร ทำไมเลือกพื้นที่นี้ อธิบายการใช้เกณฑ์ให้ชัดเจน เช่น เครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ดี ด้านขอบเขตประชากร คือใคร เจ้าหน้าที่กับเกษตรกร แยกกันให้ออกให้ชัดเจน

ขอเน้นย้ำเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๑๐๐ ราย จากประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. กว่า ๒,๐๐๐ ราย และมีเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินกว่า ๒.๙ ล้านราย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่าง

ที่เลือกจึงไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริง ผู้วิจัยต้องอธิบายให้ได้ว่าการคิดสัดส่วนหรือหลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างคืออะไร

๓. การทบทวนวรรณกรรม เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศ คือ ผู้วิจัยทบทวนมา แต่ไม่ได้นำไปใช้ในการอธิบายผลการศึกษา เช่น ไม่ทราบว่าทฤษฎีการยอมรับเกี่ยวข้องกับอะไรกับการใช้แอปพลิเคชัน ผู้วิจัยต้องเชื่อมโยงให้เห็นและหากยกตัวอย่างของโรเจอร์มา ๕ ขั้นตอน ก็ต้องอธิบายว่าเกี่ยวข้องกับอะไรกับการใช้แอปฯ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมมาก่อนข้างมาก เช่น แอปฯ จากหน่วยงานอื่น ๆ ต้องทำความเข้าใจว่าการทบทวนวรรณกรรมทุกเรื่องต้องนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัย เป็นกรอบในการเก็บข้อมูลทั้งหมด ไม่ใช่เขียนอะไรก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยต้องมีเรื่องการยอมรับ ต้องนำไปอธิบายผลที่ได้จากการวิจัยได้ และวิเคราะห์ผลการศึกษาเป็นไปไปตามงานที่เราทบทวนมาหรือไม่ เช่น ทฤษฎีขั้นที่ ๕ ของโรเจอร์ กล่าวถึงการรับรู้จนถึงขั้นการยอมรับ งานของเราสอดคล้องกับงานของเขาหรือไม่ เช่น หากไม่สามารถยอมรับได้เป็นเพราะเหตุใด มีความแตกต่างจากทฤษฎีของโรเจอร์ตรงไหน ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมไม่ใช่เลือกเฉพาะเรื่องที่ใช้มาเท่านั้นแต่ต้องใช้อธิบายผลการศึกษาร่วมด้วย และเลือกรวบรวมเฉพาะในส่วนที่จำเป็นต้องใช้

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ทบทวนโจทย์วิจัยคืออะไร เหตุใดจึงต้องทำแอปพลิเคชันนี้ ต้องตั้งคำถามกับตัวเองแล้ว ย้อนดูว่า ด้วยเหตุผล ๑ ๒ ๓ แล้วจึงสรุปว่าเราจึงควรทำแอปพลิเคชันนี้ขึ้นมา โดยเฉพาะในส่วนย่อหน้าท้าย ๆ ก่อนถึงวัตถุประสงค์

ทบทวนสิ่งที่มีอยู่ในขณะนี้ตอบโจทย์ในเรื่องความต้องการหรือไม่ โดยต้องแยกออกเป็นประเด็น เพื่อให้เห็นว่าช่องว่างของข้อมูลหรือความรู้ในปัจจุบันขาดเรื่องใด เพื่อให้ทราบว่าแอปพลิเคชันนี้ควรเน้นในเรื่องใด เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องนำมาใช้การสนับสนุนงานวิจัยของเรามีน้ำหนักเหตุผลในการทำงานวิจัยของเรา มิฉะนั้นก็จะเกิดคำถามตามมาว่า เราพบปัญหาหนึ่งแต่ไปแก้อีกปัญหาหนึ่ง ดังนั้นต้องพยายามเขียนให้เชื่อมโยงกัน ซึ่งเข้าใจว่าผู้วิจัยมีโจทย์ในใจตัวเองแล้วแต่เขียนข้อมูลในบทที่ ๑ ยังไม่ครบถ้วน

๒. วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ผู้วิจัยใช้คำว่า “การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่” เป็นคำที่กว้างมาก ดังนั้นขอให้ผู้วิจัยกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัยของเรา หมายถึงอะไร คืออะไร กำหนดขอบเขตให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

๓. การเขียนรายการอ้างอิง ขอให้ผู้วิจัยดูรูปแบบให้ถูกต้อง เช่น กรณีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒,๒๕๖๐ รูปแบบที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร ควรต้องบอกแหล่งที่มาจากหน่วยงานใด

๔. จัดทำตารางสรุปเปรียบเทียบแอปพลิเคชันของแต่ละหน่วยงาน แอปฯ ใดเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ หรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกร เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจ และสื่อให้รู้ว่าในปัจจุบันมีการพัฒนาด้านแอปพลิเคชันไปมากน้อยเพียงใดแล้ว และที่สำคัญ ต้องทบทวนการจัดทำหรือใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันของ ส.ป.ก. และมีเรื่องใดที่ยังไม่

ตอบโจทย์การทำงานของ ส.ป.ก. เช่น แอปพลิเคชันของ ส.ป.ก. ตอบโจทย์ผู้ใช้ที่เป็นข้าราชการ ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งข้าราชการและเกษตรกร ฉะนั้นต้องตรวจสอบช่องว่างหรือหาความสัมพันธ์งานวิจัยของเรา กับสิ่งที่มีอยู่ เป็นต้น

๕. ทบทวนการออกแบบวิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ยกตัวอย่างเช่นเดียวกับผู้ที่ตั้งข้อคำถามที่เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๐ ราย คำถาม คือ เหตุใดต้องแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม และนำมาคละกันเหมือนเดิมทั้งที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งด้านอาชีพ รายได้ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ความพร้อมต่าง ๆ รวมถึงความต้องการ ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญในการออกแบบแอปพลิเคชันของเรา ถ้าเป็นการออกแบบจากช่องว่างความต้องการของกลุ่มตัวอย่างแสดงว่าเป้าหมายคือการตอบสนองความต้องการที่มีความจำเป็นมาก

ดังนั้น จากความต้องการของกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒ กลุ่ม จะต้องมีความเหมือนกันและแตกต่างกัน จึงขอให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ความต้องการออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการและเกษตรกร เพื่อใช้ในการออกแบบแอปพลิเคชันในงานวิจัยของเรา และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์จริง ๆ เนื่องจากเราไม่สามารถออกแบบแอปพลิเคชันที่ตอบโจทย์ทั้ง ๒ กลุ่มได้พร้อม ๆ กัน เนื่องจากทุกแอปพลิเคชันมีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งเป็นความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญอาภาพรรณ และผู้เชี่ยวชาญเกียรติยศ ได้ให้ข้อเสนอแนะไปแล้ว

๖. ตรวจสอบความถูกต้องของการเก็บรวบรวมข้อมูล และเรียบเรียงการเขียนรายงานอย่างไร สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมหรือไม่ อย่างไร แยกให้เห็นว่าความต้องการของข้าราชการและเกษตรกรเป็นอย่างไร และมีสิ่งที่ตั้งข้อสงสัย คือ ๑) กลุ่มตัวอย่างไม่มีโทรศัพท์มือถือถึงร้อยละ ๑๐ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าเป็นไปได้ หรือว่ายืมคนอื่นใช้ ๒) ตรวจสอบความสอดคล้องของคำถาม เช่น คำถามแรกบอกว่าไม่มีโทรศัพท์ แต่ในตอนที่ ๒ ของแบบสอบถามพบคำตอบว่า เล่น Facebook และ Line ซึ่งถือว่าขัดแย้งกัน และถือเป็นเรื่องไม่ปกติของข้อมูล

๗. ทบทวนการเขียนบทที่ ๔ เป็นการเขียนรายงานความก้าวหน้าของงาน ซึ่งหากข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วจะต้องเพิ่มในส่วนการเขียนอภิปรายตามกรอบการวิจัยที่เราวางไว้ในแต่ละประเด็น จากผลการเก็บข้อมูลเป็นไปตามที่เราตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ตอบความต้องการหรือไม่ อย่างไร

ขอให้ทบทวนการเขียนในย่อหน้า “ถึงแม้ว่ากลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจะอยู่ในวัยที่ก้าวสูงผู้สูงอายุ แต่การเปิดรับเทคโนโลยีหรือช่องทางการสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟนหรือแอปพลิเคชันก็ไม่ใช่ปัญหาอุปสรรคต่อการใช้งาน ผู้วิจัยสรุปจากไหน ต้องดูว่าสิ่งที่เราสรุปนั้นเหมือนกับผลการศึกษาของคนอื่นหรือไม่ ต้องนำส่วนนั้นมาเขียนต่อ ไม่ควรนำทฤษฎีของโรเจอร์มาเขียน เนื่องจากเป็นคนประเด็น ซึ่งเข้าใจว่าได้ผลของความต้องการแล้วจะออกแบบแอป ในระยะต่อไปหรืออยู่ในเล่มเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อซักถามและอธิบายว่า

การจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย เสนอขออนุมัติดำเนินงานต่อที่ประชุม ควก. เสนอการสำรวจความต้องการและการออกแบบแอปพลิเคชันไว้ในเล่มเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินเพียงสำรวจความต้องการในการจัดทำแอปพลิเคชัน จากนั้นจะร่วมกันออกแบบกับทีมนักวิจัยไม่ได้ออกแบบด้วยตนเอง และเท่าที่ศึกษาข้อมูล

พบว่า ส.ป.ก. มีแอปพลิเคชันแต่ยังไม่ได้ทดลองใช้ และมีความเห็นว่าหากเราต้องการข้อมูลอะไรก็ตาม มีขั้นตอนค่อนข้างมากอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ดังนั้นงานวิจัยเล่มนี้ต้องการศึกษาความต้องการของเจ้าหน้าที่ในการใช้ข้อมูลใดบ้างในการปฏิบัติงาน หรือเกษตรกรต้องการใช้ข้อมูลอะไรบ้าง ซึ่งอาจเป็นการพัฒนาจากของเดิมหรือทำใหม่ หรือควรที่จะมีทิศทางใด

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

จากเป้าหมายผลการดำเนินงานของผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทบทวนบทที่ ๑ เพราะผลที่ได้จากโจทย์วิจัยไม่ใช่แอปพลิเคชัน แต่ในกรอบแนวคิดเขียนถึงการออกแบบแอปพลิเคชัน ดังนั้นต้องแก้ไขให้สอดคล้องกับโจทย์วิจัย และการเข้าถึงข้อมูลของเจ้าหน้าที่และเกษตรกรทำได้ยาก ยังได้ข้อมูลไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งเครื่องมือที่อยู่ในปัจจุบันยังไม่ตอบโจทย์นี้และหากนักวิจัยเคยสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการที่แท้จริง เพื่อที่จะเสนอแนะให้กับคนที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อที่จะนำไปออกแบบแอปพลิเคชันต่อไป

นางสาวจันทนา จิตการคำ ผอ.ศทส. : ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบัน ส.ป.ก. มีแอปพลิเคชันในการจัดการฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (LIS) ให้บริการเฉพาะเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เช่น เป็นระบบนำทางลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบแปลงที่ดินของเกษตรกร จึงมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์หรือการเข้าถึง ที่อาจกระทบต่อสิทธิของเกษตรกรได้ แต่มีข้อมูลบางอย่างที่สามารถเปิดเผยได้ เช่น ข้อมูลด้านการพัฒนาพื้นที่ เป็นต้น

ในส่วนเรื่องการขอใช้ข้อมูล ขอแนะนำว่าสามารถใช้วิธีการพูดคุยกันได้เพราะเป็นหน่วยงานเดียวกัน

นายวุฒิพงษ์ ประยูรเวชสิทธิ์ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ ผู้วิจัยร่วม : ได้ตั้งคำถามเพิ่มเติมว่า

ถ้าต้องการทำโครงการต่อระยะที่ ๒ ในเรื่องของขอบเขตพื้นที่ได้สอบถามเจ้าของข้อมูลหรือยัง สามารถเปิดเผยข้อมูลได้หรือไม่ เผยแพร่ได้หรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยตอบข้อซักถามดังกล่าวว่าเคยได้มีการพูดคุยคร่าว ๆ ไว้กับ GIS นอกจากนี้นายวุฒิพงษ์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ข้อมูลนั้นเป็นของสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน ตอนนี้มีปัญหาในเรื่องของขอบเขต สำหรับเจ้าหน้าที่ไม่มีปัญหา แต่จะเป็นปัญหาของเกษตรกรในเรื่องข้อตกลงที่ยังไม่ลงตัว ข้อพิพาทระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น การใช้งานผ่านระบบ GPS ของมือถือ จะมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ถ้าเกิดมีแอปนี้ขึ้นมา ถ้าแสดงใน GPS ว่าพื้นที่อยู่ในเขต ส.ป.ก. จะเกิดคำถามว่าทำไมถึงไม่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ เช่น กรมที่ดิน มีแอปแต่ก็ไม่มีเรื่องเส้นเขตแสดงอยู่ในแอปฯ นั้น ขอให้ผู้วิจัยลองศึกษาข้อมูลของ LIS เจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

นางเมตตา ไม้หนองกอย ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย ได้ให้ข้อสังเกต ดังนี้

หน้าที่ ๒ ขอบเขตการศึกษา คือความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และเกษตรกร แต่ในหน้า ๒๔ กลุ่มตัวอย่าง คือเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด และเกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนบทที่ ๔ ผลการศึกษา คือ ข้าราชการพนักงานของรัฐ รับจ้างทั่วไป เกษตรกร ข้อมูลทั้ง ๓ ส่วนไม่ตรงกัน จึงขอให้ตรวจสอบความถูกต้อง ควรมีความสอดคล้องและตรงกัน

นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลเพียง ๑๐๐ คน เป็นจำนวนที่น้อยมาก จึงเห็นด้วยกับกรรมการทุกท่าน เนื่องจากเจ้าหน้าที่เรามีจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าคน เกษตรกรมีจำนวนมาก ควรเทียบอัตราส่วนของกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสมเพื่อความน่าเชื่อถือในงานวิจัย

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะขั้นต่ำจะกำหนดไว้ที่จำนวน ๔๐๐ แบบ ซึ่งถ้าเราแยกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มเกษตรกรจะเป็นการเพิ่มภาระงาน และยังไม่แน่ใจว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีคุณสมบัติอย่างไร เช่น รุ่นใหม่จากผู้รับมอบหนังสืออนุญาตฯ ส.ป.ก.๔-๐๑ หรือ เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่แบบยั่งยืน ดังนั้นถ้าแยกเป็น ๒ กลุ่ม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างก็จะเป็น ๘๐๐ แบบ แต่หากต้องเลือกแบบเฉพาะเจาะจงก็ควรเขียนไว้ในเนื้อหาของงานด้วย ดังนั้นขอให้หารือกันในที่วิจัยว่าจะเลือกวิธีใด ควรจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมหรือไม่

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า

การเขียนขอบเขตแบบแคบ ๆ จะช่วยให้เราเขียนงานได้ง่ายขึ้น การกำหนดขอบเขตเป็นสิ่งสำคัญในการเขียนกรอบแนวคิด เป็นส่วนหนึ่งในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ต้องเลือกและออกแบบให้ดี ไม่อย่างนั้นจะเกิดเป็นคำถาม ถ้าเราจะศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงก็ควรมีคำอธิบายใช้เกณฑ์อะไรในการเลือก ควรศึกษาให้เข้าใจแล้วค่อยเขียนเนื้อหา

นางสาวอภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้สอบถามนักวิจัยว่า

การเลือกกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ต้องระบุเหตุผลว่าเลือกเพราะเหตุใด เช่น สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายกว่า หรือเพราะมีเหตุผลอื่น ๆ

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : เสนอในที่ประชุม คณะกรรมการ ขอให้ผู้วิจัยแก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของกรรมการ และขอหารือต่อที่ประชุมว่า เห็นควรที่จะอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อออกแบบแอปพลิเคชันต่อเนื่องในระยะที่ ๒ หรือไม่

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน ได้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

คณะผู้วิจัยควรปรึกษาร่วมกันว่า ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมหรือไม่ หรือต้องการให้งานจบแล้วหรือไม่ และพิจารณาว่าเนื้อหาที่เก็บรวบรวมมาแล้วมีความสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน กล่าวเพิ่มเติมว่า

เนื้อหาที่เหลืออีกค่อนข้างมาก แต่หากคณะผู้วิจัยมองว่าควรปิดข้อมูล ควรหาทางออก ร่วมกัน แล้วเขียนเล่มเล็กให้จบ แต่ถ้าจะเขียนต่อให้ทำเรื่องขยายเวลาเพื่อทำเรื่องนี้ให้จบ

ดังนั้นจึงขอเสนอต่อที่ประชุมฯ ว่า ขอให้ผู้วิจัยเสนอความก้าวหน้าและผลการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อเนื่องในระยะที่ ๒ และเสนอขอขยายระยะเวลาดำเนินการ หรือต้องการยุติโครงการและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในการประชุมครั้งต่อไป

มติที่ประชุม ไม่อนุมัติให้ดำเนินการต่อในระยะที่ ๒ ให้ผู้วิจัยกลับไปทบทวน และปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการฯ เสนอแนะ และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการครั้งต่อไป

๔.๑.๓ โครงการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ดิน ในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน

โดย นายสมเจตน์ บัวดีบ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาวชนาภัทร พรรณภาพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๑) เพื่อศึกษา รวบรวม และเพิ่มเติมความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลาย ของดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้แก่เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. โดยสอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่

๑.๒) วิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดินรายพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

๑.๓) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง ส.ป.ก. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

๒) ขอบเขตของการศึกษา

๒.๑) ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลาย โดยจำแนกตามแผนที่ภูมิสารสนเทศ แบ่งออกเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายในพื้นที่ราบ และพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายในพื้นที่สูง ในพื้นที่นำร่อง ๑๒ จังหวัด ได้แก่

๒.๑.๑) ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดอุตรดิตถ์

๒.๑.๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบึงกาฬ

๒.๑.๓) ภาคกลางได้แก่ จังหวัดชลบุรี และสระบุรี

คัดเลือกจังหวัดนำร่อง ประมาณ ๔ พื้นที่ เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบร่วมขับเคลื่อนแผนการอนุรักษ์ดิน และน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน

๒.๒) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน ประกอบด้วย

๒.๒.๑) แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดิน และการจัดการดิน ปัญหาของประเทศไทย

๒.๒.๒) แนวคิดเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เพื่อการเกษตร

๒.๒.๓) แนวคิดเกี่ยวกับการสำรวจดินเบื้องต้น

๒.๒.๔) กระบวนการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำเบื้องต้น

๒.๒.๕) การใช้แผนที่เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๒.๒.๖) องค์ความรู้ด้านการสำรวจออกแบบการจัดการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

๒.๒.๗) องค์ความรู้ด้านการออกแบบการจัดการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

บนพื้นที่สูง

๒.๓) ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง และ ส.ป.ก. จังหวัด จำนวนประมาณ ๔๐ ราย ดังนี้

๒.๓.๑) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง และ ส.ป.ก.จังหวัด จำนวนประมาณ ๔๐ ราย ดังนี้

(๑) สำนักวิชาการและแผนงาน	จำนวน ๑๒ ราย
(๒) สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	จำนวน ๕ ราย
- กลุ่มอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม	
- กลุ่มพัฒนาเกษตรกร และเครือข่ายผู้นำ	
(๓) กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ	จำนวน ๒ ราย
(๔) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	จำนวน ๒ ราย
(๕) สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	จำนวน ๒ ราย
(๖) สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน	จำนวน ๓ ราย
(๗) สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	จำนวน ๒ ราย

๒.๓.๒) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายด้านการอนุรักษ์ดิน และลดการชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๑๒ จังหวัด ๆ ละ ๑ ราย จำนวน ๑๒ ราย

๓) ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน และการประเมินสถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินเบื้องต้น ร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ของ ส.ป.ก.

๔) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๔.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ค้นคว้า รวบรวม และศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนุรักษ์น้ำ และดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลาย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ได้มีการรวบรวม เผยแพร่ ผ่านช่องทางและรูปแบบ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ เอกสารเผยแพร่ และสื่อออนไลน์ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษา และออกแบบการสัมภาษณ์ และการจัดกระบวนการถอดบทเรียน และข้อมูลทางภูมิสารสนเทศ (GIS) และภาพถ่ายระยะไกล (Remote Sensing) เพื่อประเมินสถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินเบื้องต้น

๔.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประกอบด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

๔.๒.๑) ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ดิน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดข้อมูล

๔.๒.๒) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ และแนวทางการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายโดย การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Discussion) ของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ในประเด็น ดังนี้

(๑) สถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (สาเหตุ ระดับความรุนแรง และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ)

(๒) ข้อมูลพื้นที่ต้นแบบด้านการอนุรักษ์ดิน และ/หรือ ข้อมูลพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐาน

(๓) ผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ (ผลกระทบต่อการผลิตทางการเกษตร/ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม)

(๔) การได้รับสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ดิน โดย ส.ป.ก. (โครงการ/กิจกรรม/ปีที่ได้รับการสนับสนุน)

(๕) องค์ความรู้/ทักษะเดิมที่เกษตรกรได้ใช้ในการอนุรักษ์ดิน/ลดการชะล้างพังทลายของดิน

(๖) เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเรื่องการอนุรักษ์ดิน (ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ/ความร่วมมือกับองค์กรชุมชน)

๕) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตามลักษณะข้อมูล ดังนี้

๕.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเหตุผลโดยใช้รูปแบบการพรรณนาความ

๕.๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ และแนวทางการอนุรักษ์เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเหตุผลโดยใช้รูปแบบการพรรณนาความ

๕.๓) การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้ Triangular Analysis ด้านเนื้อหา จากการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ (ภาพถ่ายทางอากาศ) การสัมภาษณ์ประวัติการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

๖) ระยะเวลาการศึกษา

ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน ๒๕๖๒ รวม ๔ เดือน

๗) ผลการศึกษา

ข้อมูลผลการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๗.๑) ส่วนที่ ๑ ผลการศึกษาด้านการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้

การสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ในโครงการ ดำเนินการในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ระหว่างเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง และเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ภายใต้กรอบแนวคิดของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ รวบรวมและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ศึกษา ได้แก่ การลดการชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน

๗.๑.๑) ด้านการบ่งชี้ความรู้

๗.๑.๒) ด้านการสร้างและแสวงหาองค์ความรู้

๗.๑.๓) ด้านการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบ

๗.๑.๔) ด้านการประมวลและกลั่นกรององค์ความรู้

๗.๑.๕) ด้านการเข้าถึงองค์ความรู้และการแบ่งปันความรู้

๗.๑.๖) ด้านการเรียนรู้

๗.๑.๗) ด้านการสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้

๗.๒) ส่วนที่ ๒ ผลการศึกษาด้านแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปผลการวิเคราะห์สถานการณ์ได้โดยศึกษาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการชะล้างพังทลายของดิน ใน ๔ พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ นครราชสีมา น่าน และพิษณุโลก เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์การชะล้างพังทลายของดิน ส.ป.ก. สามารถจัดลำดับความรุนแรง และมาตรการที่เกี่ยวข้อง คือ จังหวัดบึงกาฬมีระดับความรุนแรง น้อย - ปานกลาง จังหวัดน่านระดับความรุนแรงมาก จังหวัดนครราชสีมาระดับความรุนแรงมาก และจังหวัดพิษณุโลกระดับความรุนแรงมาก ซึ่งแต่ละพื้นที่ต่างก็มีความซับซ้อนทางมาตรการอนุรักษ์ โดยจะพบว่าจังหวัดบึงกาฬมีความซับซ้อนของมาตรการอนุรักษ์น้อย (ทางพืช) จังหวัดน่านและนครราชสีมามีความซับซ้อนของมาตรการอนุรักษ์ระดับปานกลาง - มาก

(ควรใช้มาตรการทางกล - พีช ควบคู่กัน) ส่วนจังหวัดพิษณุโลกมีความซับซ้อนของมาตรการอนุรักษ์ระดับมาก (ควรเน้นมาตรการทางกลเป็นหลัก)

อุปสรรคที่เกิดขึ้น คือ เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่บางส่วนยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือด้านการจัดระบบ การปรับเปลี่ยนทำได้ยาก (แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ) ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนการผลิตเนื่องจากขาดการวางระบบน้ำ หน้าที่ดินถูกพัฒนาเกือบหมด - ปรากฏชั้นหินปูน หากจะมีการจัดระบบต้องจัดระบบทั้งพื้นที่ (ระดับหมู่บ้านต้องขอความร่วมมือ)

๘) ข้อเสนอแนะ

๘.๑) ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

๘.๑.๑) ควรวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายในแปลงเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยกำหนดเขตพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน เช่น พื้นที่รับน้ำ พื้นที่ทางผ่านของน้ำ หรือพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตป่าชุมชนเป็นพื้นที่ควบคุม สำหรับกำหนดมาตรการควบคุมการไหลของน้ำ และการพัฒนาของตะกอนดินโดยเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกับเกษตรกรเจ้าของแปลง เช่น การจัดทำคันดินเบนน้ำ คูรับน้ำ และปลูกแฝกคลุมคันดินในรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ หรือการจัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียน หรือพืชสลับแถว กรณีแปลงพืชเดิมเป็นแปลงพืชอายุสั้น หรือพืชไร่

ประสานงานกับหมอดินอาสา หรือเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ในการวางแผนการเก็บข้อมูลตะกอนดิน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของมาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำ ที่หน่วยงานดำเนินการสนับสนุน

๘.๒) ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่

๘.๑.๑) จัดทำแผนแม่บทสำหรับการอนุรักษ์ดิน และน้ำร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินและการชะล้างพังทลายของดิน โดยพิจารณาจากข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ ข้อมูลคุณสมบัติดินของพื้นที่ ข้อมูลเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรในพื้นที่

๘.๑.๒) จัดทำประชาพิจารณ์ และการประเมินสภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อสร้างความเข้าใจแผนการใช้ที่ดิน ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง และประเมินผลกระทบจากการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมออกแบบ กำหนดมาตรการที่เหมาะสม โดยเฉพาะการดำเนินการตามมาตรการทางกล ซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญเฉพาะ

๘.๑.๓) จัดทำแผนงาน โครงการ และการติดตามประเมินผล โดยโดยให้เกษตรกรเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย

๘.๓) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๘.๓.๑) ส.ป.ก. ส่วนกลาง ควรบูรณาการแผนงานด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมมุ่งเน้นการดำเนินงานในเชิงพื้นที่ (Area - Based) โดยวางแผนให้มีการจัดทำงานบูรณาการในพื้นที่เป้าหมาย และวางแผนการดำเนินการระยะสั้น ระยะยาว ในรูปแบบของ Road Map ๓ - ๕ ปี ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ และผลการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๘.๓.๒) จัดทำเอกสารเผยแพร่ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน

๘.๓.๓) ควรมีการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ และคุณภาพดินก่อนที่จะจัดให้แก่เกษตรกร สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาพพื้นที่ก่อนทำการเพาะปลูก เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้เร็วที่สุดอย่างยั่งยืน

๘.๓.๔) ควรพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่โดยพิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ เพื่อกำหนดพื้นที่บางส่วนที่ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร (พื้นที่ลาดชัน พื้นที่ต้นน้ำ เขตรอยต่อพื้นที่รับน้ำ กับแปลงเกษตรกรรม) เป็นพื้นที่อนุรักษ์ เช่น ป่าชุมชน ป่าหัวไร่ปลายนาในเขตปฏิรูปที่ดิน

๙) สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อ

จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาใน ๔ พื้นที่ ที่ทำการศึกษาในปี ๒๕๖๒ ซึ่งมีสภาพแตกต่างกัน ๔ แบบ ตามสภาพภูมิศาสตร์ และสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดย ๔ พื้นที่มีการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นโดยใช้ องค์ความรู้ในชุมชน และจากการสนับสนุนจากภาครัฐ (พต./ส.ป.ก./อื่น ๆ) ซึ่งได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบ (Finding) เบื้องต้น พบว่ามาตรการที่ดำเนินการเบื้องต้น สามารถช่วยลดการชะล้างได้ดี แต่กรณี ที่มีสถานการณ์ความผันแปรด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณน้ำฝนที่ตกหนักผิดปกติ ทำให้มาตรการดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีเท่าที่ควร ประกอบกับการขาดการดูแลรักษาคันดิน/คู ที่ถูกต้องทำให้มาตรการ ทางกลที่ส่งเสริมยังไม่สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปี ๒๕๖๒ สวผ./กวต.ได้สร้างเครือข่ายการจัดการ ความรู้ (KM Team) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน โดยวินิจัยสภาพพื้นที่อย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักสหวิทยาการ (Multidisciplinary) คณะผู้ศึกษาจึงเห็นควรจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่เหมาะสม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชาอยู่ในระดับพื้นที่ (สถานีพัฒนาที่ดิน/ สำนักงานเขต/สำนัก) ต่อไปในการวิจัยระยะที่ ๒

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

งานวิจัยเรื่องนี้มีความสำคัญโดยเฉพาะในเขตปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากการพัฒนาเกษตรกรรม และพื้นที่ ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาเรื่องดินนับเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เห็นด้วยกับ งานวิจัยเรื่องนี้ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับทำวิจัยในเรื่องของข้อมูล หากมีข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน อยู่แล้วให้นำมาปรับใช้ในการพัฒนาแบบต่อยอดได้หรือไม่ ไม่ต้องเริ่มต้นใหม่ ต้องการเห็นการวิจัยแบบ พัฒนาต่อจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ (Copy and Development : C&D) เช่นเดียวกับในประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศจีน เรื่องนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน สาเหตุของการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน (Soil Erosion) ในพื้นที่ปฏิรูปนั้น มีสาเหตุหลักมาจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การส่งเสริมการปลูกพืชที่หลากหลายจึงเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ ไปกับการพัฒนาที่ดิน และได้สอบถามผู้วิจัยถึงผลที่คาดหวัง ที่จะได้รับคือสิ่งใด และสอบถามเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การวิจัยครั้งนี้เน้นการพัฒนาเจ้าหน้าที่หรือพัฒนาเกษตรกร และเกษตรกรมีส่วนร่วมอย่างไร
๒. การคัดเลือกพื้นที่ที่มีหลักเกณฑ์อย่างไร หรือจัดลำดับความรุนแรงของปัญหาอย่างไร

เช่น เหตุใดจึงไม่เลือกพื้นที่จังหวัดน่าน เนื่องจากมีสภาพปัญหาของการชะล้างพังทลายของดินในระดับที่รุนแรง มาก เหตุใดจึงเลือกจังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ดำเนินงาน และควรเพิ่มเติมพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่ทำงานด้วย เพราะมีปัญหาการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน (Soil Erosion) เช่นกันและอาจเกิดการสูญเสียหน้าดิน มากกว่า โดยเลือกสัก ๑ พื้นที่มาทำการวิจัย

นายสมเจตน์ บัวตیب นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

๑. การวิจัยเรื่องดังกล่าวเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อรวมเป็นคณะทำงานเพื่อดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ โดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะแรกเป็นการศึกษาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกร และระยะที่ ๒ เป็นการลงมือปฏิบัติ ในแต่ละพื้นที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

๒. การจัดลำดับความสำคัญเบื้องต้นโดยเริ่มจากจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดน่าน และจังหวัดบึงกาฬ เนื่องจากจังหวัดพิษณุโลกเกิดการชะล้างของดินแบบร่องลึก (Gully Erosion) มีความเสี่ยงในเกิดดินถล่มแบบรุนแรงมากซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแปลงข้างเคียง ส่วนพื้นที่จังหวัดน่านพบปัญหาการชะล้างพังทลายอยู่ในระดับรุนแรงมากเช่นกัน ขณะนี้กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการอนุรักษ์ดินด้วยมาตรฐานทางกลไวกว้างส่วนแล้ว อีกทั้งในปี ๒๕๖๓ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ได้ขอทุนสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) จัดทำโครงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มการฟื้นตัวและความร่วมมือในพื้นที่สูง ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบที่จังหวัดน่านมีหน่วยงานเจ้าภาพในการดำเนินงานแล้ว

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่า

ผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่ ๔ พื้นที่ในการทำวิจัย โดยเลือกจากการประเมินระดับความรุนแรงของการชะล้างพังทลายจากข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ที่เกิดความเสียหายจากการชะล้างพังทลายของดินและจัดลำดับความเสียหาย โดยคัดเลือกภาคเหนือ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดน่านและจังหวัดพิษณุโลก ส่วนอีก ๒ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบึงกาฬ ต่อมา สศก. ได้จัดทำโครงการวิจัยดังกล่าวในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ร่วมเป็นคณะทำงานอยู่ด้วย ผู้วิจัยจึงได้ยกเลิกพื้นที่จังหวัดน่านออกจากโครงการ และได้เลือกพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีระดับความรุนแรงรองลงมาแทน

นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

กล่าวแสดงความชมเชยเรื่องเนื้อหา งาน ข้อมูลของงานวิจัย และผู้วิจัยที่มีความตั้งใจที่จะทำงานวิจัยนี้ และเห็นด้วยกับที่หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ได้กล่าวถึงปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเป็นปัญหาพื้นฐานในเรื่องของทรัพยากรดินซึ่งมีความสำคัญที่หากนำเรื่องนี้มาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาในการจัดที่ดินหรือวางแผนแปลงให้กับเกษตรกรจะเชื่อมโยงที่มาในการจัดทำโครงการนี้ และได้ตั้งข้อสังเกตกับงานวิจัย ดังนี้

๑. หัวข้อเรื่องการวิจัย “โครงการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ดินในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน” เป็นการสื่อถึงการหารูปแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ดิน ผู้อ่านงานวิจัยเล่มนี้ ย่อมคาดหวังถึงการสร้างเครือข่ายการสร้างความรู้ต้องทำอะไร แต่ยังไม่พบในเล่มนี้ อาจเพราะไม่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา

๒. ข้อมูลที่แสดงไว้ในเล่มวิจัยเป็นเพียงข้อมูลดิบ และมีข้อมูลค่อนข้างมากทั้ง ๔ จังหวัด เช่น ข้อมูลพื้นฐานรายตำบล ซึ่งต้องพิจารณาดูว่าอะไรที่ไม่เกี่ยวข้องก็สามารถเอาออกได้ หรืออาจจะเขียนสรุปหรือสังเคราะห์ข้อมูลประมาณหนึ่งย่อหน้าหรือไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษ และไม่ต้องใส่รายละเอียดมากนัก เช่น ไม่ต้องบอกจำนวนหมู่บ้านหรือประชากรของแต่ละหมู่บ้านก็ได้ ให้เขียนรายละเอียดเฉพาะพื้นที่ที่ทำการศึกษามีข้อมูลทั่วไปเป็นอย่างไร เช่น ความลาดชันหรือความสูงของพื้นที่ที่แสดงในแผนที่แล้ว

๓. นักวิจัยต้องสรุปสิ่งที่ศึกษาในรายงานฉบับนี้ นับตั้งแต่การจัดการความรู้ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้สามารถเปิดเล่มด้วยการบ่งชี้ความรู้ และผู้วิจัยพยายามกำหนดโจทย์เป็นเรื่องขององค์ความรู้เป็นหลัก แต่ก็ยังมีไม่ครบถ้วน ซึ่งตามหลักการจัดการความรู้ การบ่งชี้ความรู้ หมายถึง ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการจัดการการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งความรู้ที่นั่นอาจจะมีส่วนที่เรียกว่าความรู้ที่จำเป็น หรืออาจจะไม่ต้องมีก็เป็นได้ แต่ต้องวิเคราะห์ถึงความจำเป็น ผู้วิจัยควรตรวจสอบดูว่าเรามีความรู้อะไรบ้างแล้ว อยู่ในรูปแบบไหนใช้ได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงหลักการในทางปฏิบัติ แต่ในส่วนที่เราเองไม่มีเราต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าจะจัดการความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง และหากรู้ว่าข้อมูลดังกล่าวอยู่กับแหล่งข้อมูลใด บุคคลใด เช่น รู้ว่าข้อมูลชุดนี้อยู่กับ

กรมพัฒนาที่ดิน หรือ ADB เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์การบ่งชี้ความรู้ มองว่ายังไม่ถึง ต้องทำเพิ่มขึ้นอีก ในตัวตารางการบ่งชี้ความรู้ เสร็จแล้วถึงจะโยนไปถึงการฝึกภาคปฏิบัติ (Workshop) แล้วให้กรมพัฒนาที่ดิน เข้ามาอบรมให้เรา นั่นคือองค์ความรู้ที่หายไปและเป็นสิ่งจำเป็นแต่เรายังไม่มี เลยต้องมีการพัฒนาความรู้ ด้านนี้ขึ้นมา

หลังจากได้ชุดความรู้แล้วให้นำความรู้ที่ไปทดลอง ศึกษา ในพื้นที่ที่เราเลือก โดยเฉพาะเจาะจง และเลือกได้มาทั้ง ๔ แบบ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เห็นได้จากในตารางที่จังหวัด พิษณุโลกมีระดับรุนแรงมากที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นแค่เฉพาะจุด ยังไม่มีตัวแทนของทั้งจังหวัด เป็นการเปรียบเทียบ เฉพาะใน ๔ พื้นที่นี้เท่านั้น แล้วพบว่าจังหวัดพิษณุโลกมีการชะล้างพังทลายรุนแรงที่สุด เนื่องมาจากว่ามีร่องกว้างตามที่ผู้วิจัยอธิบายไว้แล้ว เป็นการเชื่อมโยงของการบ่งชี้ความรู้ การพัฒนาความรู้ นำความรู้ไป ลองศึกษา เมื่อศึกษาแล้วได้ข้อสรุปอย่างไร มีองค์ความรู้เพิ่มเติมจากการลงไปในพื้นที่นั้น อย่างน้อยก็ได้เรียนรู้ว่า แบบไหนเรียกว่ารุนแรงมากหรือน้อย แบบนี้เรียกว่าอะไร และวิธีปฏิบัติแบบใช้พืชหรือวิธีกล อันนี้ถือว่าเป็นชุดความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ด้วย

๔. โจทย์ใหญ่อีกหนึ่งโจทย์ คือการสร้างเครือข่ายยังไม่เด่น คือยังไม่มีอะไร อันนี้อาจจะเป็น เรื่องหนึ่งที่เราต้องสรุปดู เนื่องจากเนื้อหาของงานเกิดเครือข่ายขึ้นแล้ว แต่เรายังไม่ถอดองค์ความรู้โดย เครือข่ายที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นการจัดตั้งก่อนอันดับแรกซึ่งหมายถึงการดึงคน ดึงพี่น้องข้าราชการที่อยู่จังหวัดต่าง ๆ มากอบรมและรู้จักกัน และแยกย้าย กันไปแต่ละจังหวัดเพื่อที่จะไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรเท่าที่โอกาส เขาจะมี เพราะว่าหลายจังหวัดเข้าใจว่าไม่มีโครงการหรือกิจกรรมอะไรที่เป็นเรื่องโดยตรงสำหรับการอนุรักษ์ดิน และน้ำ เพราะทุกคนคิดว่ากรมพัฒนาที่ดินทำอยู่แล้ว

ฉะนั้นแล้ว คำว่า “เครือข่าย” ขณะนี้เกิดเป็นเครือข่ายหลวม ๆ ขึ้นแน่นอน แต่อยู่ที่ว่าจะ เขียนออกมาอย่างไร จากนั้นให้สรุปสุดท้ายถ้าจะให้ตอบโจทย์ใหญ่ตามหัวข้อผู้วิจัยต้องทำเป็นแนวทางขึ้นมาว่า ถ้าสมมติจะพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้แบบนี้ ในส่วนของกระบวนการจะต้องทำอย่างไร ในส่วนของ องค์ความรู้ การสร้างกระบวนการจัดการความรู้เป็นอย่างไรจึงจะตอบเราได้ เพราะตัววัตถุประสงค์กับหัวข้อ ยังไม่สอดคล้องกันเท่าไรนัก แต่โชคดีที่เราเก็บข้อมูลค่อนข้างมาก สามารถนำมาเขียนใหม่ได้หรือไม่

๕. ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม เอกสารอ้างอิงค่อนข้างเยอะ เช่น การทบทวน วรรณกรรมในเรื่องการสร้างเครือข่าย เห็นว่าอ้างอิงมาแต่อ้างอิงไม่ครบ หรือไม่ใสนามสกุล ในส่วนนี้เป็นเรื่อง ของการปรับมาจากเอกสารอื่น จึงควรตรวจสอบและเขียนให้ถูกต้อง ครบถ้วน

นายอริเมศร์ วงศ์ฤทธิ์เจริญ ผู้แทนผู้อำนวยการเจ้าหน้าที่ : ได้ให้ความเห็นว่ายังไม่เข้าใจกับ หัวข้อ บางที่ใช้ตัวเข้ม บางที่ใช้ตัวบาง เช่น หน้า ๑๐๘ หัวข้อ ๔.๑ ๔.๒ พอมาถึงหน้า ๑๒๒ มีหัวข้อ ๑.๒ และ ๑.๔ เลยหัวข้อ ๑.๓ หายไป ในส่วนของกรอบแนวคิดการวิจัย ตรงหัวข้อผู้วิจัยบอกมี ๖ หัวข้อ มี ๒.๑ ถึง ๒.๖ แต่ ๒.๕ หายไป แล้วต่อด้วย ๒.๖ ๒.๗ เข้ามาแทน และใส่กรอบแนวคิดการศึกษามาเลย ไม่มีคำอธิบาย ขอให้ คำแนะนำว่าอาจใส่คำอธิบายเพิ่มเติม

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในกรอบแนวคิดการวิจัยมีการเขียนถึงการสร้างเครือข่าย แต่ในเนื้อหาไม่เห็นการสร้างเครือข่ายงานวิจัย และยังไม่เห็นว่า จะสร้างได้อย่างไร เป็นเพียงการจัดการองค์ความรู้อย่างเดียว

นางสาวอภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับคณะกรรมการ ในเนื้อหาไม่เห็นการสร้างเครือข่าย มีเฉพาะการรวบรวมเนื้อหาความรู้ไว้มาก นอกจากนี้ควรตัดเนื้อหาในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ทิ้งไป และมีข้อสังเกตเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ทบทวนวัตถุประสงค์

ข้อ ๑ เพื่อศึกษา รวบรวม เพิ่มเติมความรู้แก่เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ขอให้ผู้วิจัยระบุว่า จะศึกษา หรือจะรวบรวมควรใส่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพราะเพิ่มเติมกับรวบรวมเป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น วัตถุประสงค์ ๒ ข้อ

ข้อ ๓ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง ส.ป.ก. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่เห็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจจะมีกรมพัฒนาที่ดินเข้ามาสอนเรา แต่ในบทอื่นมีมหาวิทยาลัยนเรศวร สถาบันการศึกษา ในส่วนเนื้อหา ยังไม่ได้เขียนไว้ แต่พบในบทสรุปผลการศึกษา ควรตรวจสอบเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกัน

๒. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อ ๑ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ได้ความรู้ ข้อ ๒ เกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านการจัดการความรู้ ดังนั้นจึงเป็นเครือข่ายด้านความรู้ไม่ใช่เครือข่ายด้านการทำงาน ผู้วิจัยจะเลือกเครือข่ายใด

ข้อ ๓ สร้างพื้นที่ต้นแบบในการอนุรักษ์ดินและน้ำยังไม่พบข้อมูล เป็นเพียงการไปสำรวจ สภาพพื้นที่ที่ยังไม่มีพื้นที่ต้นแบบ และยังไม่มีการเกิดขึ้น ฉะนั้นหากไปไม่ถึงยังแก้ไขได้ มิเช่นนั้นจะเกิดคำถามว่าต้นแบบอยู่ไหน เครือข่ายอยู่ไหน

๓. การทบทวนวรรณกรรมค่อนข้างมาก และมีการอ้างอิงหลายรูปแบบ เช่น การอ้างอิง ด้านล่าง ต้องอ้างอิงในรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทุกคน และไม่ควรรายายมอย่างอ้างอิงคนใกล้ตัวเพราะมัก เกิดประเด็นคำถามว่าทำไม เพราะเหตุใด และควรอ้างอิงข้อมูลใหม่ ๆ บางเรื่องตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ระยะเวลาเนิ่นเกินไป

งานวิจัยฉบับนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในผลการศึกษา ไม่พบการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นหากมีกล่าวถึงการมีส่วนร่วมในวรรณกรรมเกษตรกรต้องมีส่วนร่วม ในงานวิจัยครั้งนี้ด้วย และกรณีวรรณกรรมมีส่วนร่วมกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) ได้ทบทวนไว้ ค่อนข้างมาก และเป็นปัจจุบัน

๔. ยังไม่พบการสร้างเครือข่ายในกรอบแนวคิด

๕. การคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบที่ระบุไว้ในระเบียบวิธีวิจัยในหน้าที่ ๓๘ ระบุหลักเกณฑ์การ คัดเลือกพื้นที่ต้นแบบจากความพร้อมของเกษตรกร การยอมรับนวัตกรรม การขยายผล หากยังไม่เกิดให้แก้ไข ตัดออกไป โดยสรุปแล้วเรื่องใดที่ไม่สามารถไปถึงได้ให้ตัดออกให้หมด

๖. บทที่ ๔ ยังไม่นับว่าเป็นรายงานผลการศึกษา นับตั้งแต่หน้าที่ ๔๒ เป็นต้นไป เป็นการบอก ถึงการทำงานว่าทำอะไร ทำอย่างไร เป็นการรายงานการดำเนินงานมากกว่าผลการศึกษา ดังนั้นควรสรุปว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดฝึกอบรมที่ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการวิจัยดินแห่งเอเชีย (CeSRA) และได้มีการ ประเมินหรือไม่ว่าควรร่วมทำงานกับเราหรือไม่ และมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร ต้องสรุปให้เห็น ตามประเด็นวัตถุประสงค์ รวมถึงสรุปประเด็นเครือข่ายว่าเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

หน้า ๑๓๕ ควรเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการเลือกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เหตุใดจึงต้องเป็นหน่วยงานนี้ และตรวจสอบในบทต่อ ๆ ไปว่ามีในเนื้อหาหรือไม่

๗. ขอให้ผู้วิจัยลองปรับวิธีเขียนงานให้อ่านง่ายกว่านี้ ไม่ต้องแทนตนเองว่าคณะผู้วิจัย ให้คิดว่าเขียนเรื่องให้ผู้อื่นอ่าน ไม่ใช่ลักษณะการเขียนขั้นตอนการปฏิบัติงาน เขียนเรื่องที่เราไปพบเจอมาให้คนอื่นอ่าน ได้เห็นภาพเข้าใจง่าย ๆ

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อสังเกตจากกรรมการหลาย ๆ ท่าน เรื่องของเครือข่ายที่ยังไม่ชัด แต่หัวข้อสื่อถึงการสร้างเครือข่าย หรือผู้วิจัยสามารถดึงจากเนื้อหาได้แต่เนื้อหาที่มีข้อมูลไม่มาก ก็ไม่ต้องปรับหัวข้อ แต่ต้องหาเนื้อหาเพิ่มเติมในเรื่องของการสร้างเครือข่าย

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ โดยปรับแก้ตามข้อเสนอของคณะกรรมการ และตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย ดังนี้

๑. นายสุรชัย ยุทธชนะ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๓. นางสาวพอใจ คล้ายสวน	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพระราชดำริ และโครงการพิเศษ

เรื่องที่ ๔.๒ พิจารณาเห็นชอบข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง

๔.๒.๑ การศึกษาสังคมสูงวัยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และรูปแบบการทำเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร

โดย นายเพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	สำนักวิชาการและแผนงาน
ที่ปรึกษาโครงการ นางอาทิตยา พงษ์พรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑) วัตถุประสงค์การศึกษา

- ๑.๑) เพื่อสำรวจสถานภาพครัวเรือนเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- ๑.๒) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของทายาทเกษตรกรในการทำการเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน

ปฏิรูปที่ดิน

- ๑.๓) เพื่อศึกษารูปแบบการทำเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๑) ข้อมูลสถานภาพครัวเรือนเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ประกอบด้วยโครงสร้างอายุของครัวเรือนเกษตรกร จำนวนสมาชิกครัวเรือนและแรงงาน สถานภาพของทายาทเกษตรกร รวมทั้งกิจกรรมหรืออาชีพนอกภาคการเกษตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านการปฏิรูปที่ดินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

๒.๒) ข้อมูลการมีส่วนร่วมของทายาทเกษตรกรในการทำการเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน ตลอดจนรูปแบบการทำเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นต้นแบบ และเป็น

แนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมการทำเกษตร และทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นฐานข้อมูล

๓) ขอบเขตการวิจัย

๓.๑) ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่จังหวัดในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่ จังหวัด กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พะเยา เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี จันทบุรี ตราด ระยอง สระแก้ว กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช

๓.๒) ขอบเขตประชากร เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. ๔-๐๑ แล้ว (Code ๖) และเป็นเกษตรกรผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปี ขึ้นไป

๔) ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยนี้แบ่งขอบเขตเนื้อหาวิจัยตามวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

๔.๑) ขอบเขตเนื้อหาเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

๔.๑.๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๑.๒) ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร

๔.๑.๓) ข้อมูลด้านที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๔.๑.๔) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๔.๒) ขอบเขตเนื้อหาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

๔.๒.๑) คุณลักษณะทั่วไปของทายาทเกษตรกร

๔.๒.๒) การมีส่วนร่วมของทายาทในการทำเกษตรกรรม

๔.๒.๓) ปัจจัย/แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการทำเกษตร

๔.๒.๔) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๕) ระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และคุณภาพ หรือแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

๕.๑) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ได้รับหนังสืออนุญาตฯ ส.ป.ก. ๔-๐๑ และเป็นเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปี ขึ้นไป โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๕.๑.๑) ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกจังหวัดในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จำนวน ๒๐ จังหวัด จาก ๗๒ จังหวัด โดยเลือกจังหวัดที่มีจำนวนเกษตรกรที่อยู่ในสถานะที่ได้รับหนังสืออนุญาตฯ ส.ป.ก.๔-๐๑ (Code ๖) เป็นจำนวนมากและพิจารณาการกระจายของพื้นที่ภาคในแต่ละภูมิภาคพร้อมด้วย

๕.๑.๒) ขั้นตอนที่ ๒ การเลือกกลุ่มตัวอย่างภายในพื้นที่ ๒๐ จังหวัด จากอำเภอที่มีจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. ๔-๐๑ มากที่สุดของแต่ละจังหวัด และเป็นเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปี ขึ้นไป โดย

๕.๑.๓) ขั้นตอนที่ ๓ การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทั้งหมด จำนวน ๑๕๖,๙๖๕ ราย (ศทส./ส.ป.ก., ๒๕๖๒) โดยคำนวณตามสูตร Yamane (๑๙๗๓) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

ซึ่ง n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากร (๑๕๖,๙๖๕ ราย)
e^๒ = ค่าความคลาดเคลื่อน (๐.๐๕)
ดังนั้น n = $\frac{๑๕๖,๙๖๕}{1 + (๑๕๖,๙๖๕) \times ๐.๐๕^2}$
n = ๓๙๘.๙๘ ราย

ดังนั้น การวิจัยนี้จะดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากเกษตรกร จำนวน ๓๙๘ ราย จากเกษตรกรทั้งหมด ๑๕๖,๙๖๕ ราย

๕.๒) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกตัวอย่างเกษตรกรเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยพิจารณาเลือกจากจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ดังนี้

๕.๒.๑) เป็นทายาทของเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการทำการเกษตรเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก อาจจะเป็นการสนับสนุนปัจจัยในการผลิต เช่น เงินทุน เป็นแรงงานบางส่วนเวลาของกระบวนการผลิต หรือเป็นแรงงานในแปลงเต็มเวลา เป็นต้น หรือการช่วยเหลือและสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม หรือแนวความคิดและการวางแผนการจัดการการผลิตและผลผลิต ทั้งทายาทเกษตรกรที่ใช้เวลาบางช่วงเวลา หรือใช้เวลาส่วนใหญ่ในการร่วมทำเกษตรกรรมในแปลง

๕.๒.๒) อาจเป็นทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหรือนอกเขตปฏิรูปที่ดิน ที่สามารถเป็นต้นแบบในการทำเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับพลวัตของสังคมโลกได้

๖) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้ ๒ ส่วน ดังนี้

๖.๑) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยรวมทั้งศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย เช่น สถานการณ์ด้านสังคมครัวเรือนเกษตรกร สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างอายุเกษตรกรที่จะส่งผลกระทบต่อทำการเกษตร และการส่งต่อที่ดินให้ทายาทเกษตรกร หรือผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกรที่ต้องพิจารณาการโอนสิทธิรับมรดกสิทธิ ขนาดการถือครองรวมทั้งการมีส่วนร่วม ปัจจัยหรือแรงจูงใจในการทำการเกษตร ของทายาทเกษตรกร ในการทำการเกษตร เป็นต้น

๖.๒) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participation Observation) และการบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น

๗) การวิเคราะห์ข้อมูล

๗.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรรายบุคคลถูกนำไปการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ ตาราง และกราฟ

๗.๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ประกอบด้วย การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปข้อมูล การวิจัย (Data Conclusion) โดยการสรุปข้อมูล ที่ความหมายของข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายผล และอภิปรายผล และนำเสนอผลการศึกษาโดยใช้การบรรยาย (Descriptive Research)

๘) ระยะเวลาการวิจัย

การศึกษานี้ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒ – ตุลาคม ๒๕๖๓ รวม ๑๒ เดือน

๙) แผนการดำเนินงาน

- ๙.๑) วางกรอบการดำเนินโครงการและวัตถุประสงค์โครงการ
- ๙.๒) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๙.๓) ออกแบบเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๙.๔) เสนอข้อเสนอโครงการต่อคณะกรรมการวิชาการ
- ๙.๕) ทดสอบแบบสัมภาษณ์
- ๙.๖) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์
- ๙.๗) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
- ๙.๘) จัดหมวดหมู่และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- ๙.๙) รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษา
- ๙.๑๐) วิเคราะห์ สรุป และเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
- ๙.๑๑) เสนอรายงานผลการศึกษาต่อคณะกรรมการวิชาการ
- ๙.๑๒) รายงานฉบับสมบูรณ์/เผยแพร่รายงานฉบับสมบูรณ์

๑๐) งบประมาณที่ขอรับการจัดสรร

งบประมาณที่ขอรับการจัดสรร ๒๕๐,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ได้ตั้งข้อสังเกตจากชื่อหัวข้อวิจัย ดังนี้

จากหัวข้อวิจัย พบว่า ผู้วิจัยใช้คำว่า สังคมผู้สูงอายุ และทายาทเกษตรกร ซึ่งมีอยู่ ๒ คำ ที่ดูเหมือนว่ากำลังจะนำ ๒ เรื่องมารวมในเรื่องเดียว ในตอนแรกผู้วิจัยคิดว่าจะศึกษาเรื่องการทำเกษตร ของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ ส.ป.ก. เพียงอย่างเดียวหรือไม่ และจากการที่กล่าวถึงผู้สูงอายุและทายาทเกษตรกร ซึ่งหากต้องการศึกษารูปแบบการทำเกษตรในอนาคตชื่อเรื่องควรจะเปลี่ยนเป็น “สังคมสูงวัยกับรูปแบบ การทำการเกษตรในอนาคตในเขตปฏิรูปที่ดิน” ลองพิจารณาชื่อหัวข้อแล้วจะจงเป็นกรณีศึกษาเฉพาะในเขต ปฏิรูปที่ดิน

นายเพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ ผู้วิจัย ได้ชี้แจงว่าในช่วงแรกจะ ทำการศึกษาโครงสร้างอายุก่อน แล้วจึงศึกษาเรื่องของทายาทภายหลัง แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าควร ทำการศึกษาในช่วงเวลาพร้อมกัน

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

๑. เห็นด้วยกับหัวหน้าผู้ตรวจราชการฯ หากจะศึกษาเกษตรกรรมสูงวัยจะอย่างไรกับแนวทางอนาคต หากดูจากชื่อเรื่องในตอนต้นจะมีคำว่าผู้สูงวัย แต่ในการทบทวนเอกสารกล่าวถึงเรื่องสภาพครัวเรือนทายาท แต่ไม่ได้กล่าวถึงผู้สูงวัย ขอให้ผู้วิจัยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงวัยและปัญหาของผู้สูงวัยเป็นอย่างไร แนวทางแก้ไขควรเป็นอย่างไร

๒. การอ้างอิงในเนื้อหาการอ้างอิงถึงงานของ ดร.อาทิตยา พงษ์พรหม ดร.เกียรติยศ ทรงสง่า และกรมส่งเสริมการเกษตร ต่ำไม่มีปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเล่ม ขอให้ตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งที่มาของข้อมูล และความถูกต้องตามหลักการอ้างอิง

๓. การเขียนกรอบแนวคิดมีเรื่องทายาท แต่ไม่พบเรื่องผู้สูงวัย ขอให้นักวิจัยทบทวนอีกครั้ง

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แสดงความเห็นด้วยกับความคิดของหัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. และผู้เชี่ยวชาญอาภาพรรณ และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ควรตั้งชื่อเรื่องให้มีความชัดเจน เนื่องจากประเด็นผู้สูงวัยในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นประเด็นที่ท่านเลขา ส.ป.ก. ให้ความสนใจและเป็นเรื่องใหญ่ของสังคม หากทำการศึกษารื่องนี้ได้ก็จะสามารถเป็นตัวแทนในการหาแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินของ ส.ป.ก.ได้ แต่ขอให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับชื่อเรื่องที่ยังไม่น่าสนใจว่าผู้วิจัยควรจะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อช่วยให้เกิดความสนใจยิ่งขึ้น กล่าวคือ จะเน้นไปแนวทางโครงสร้างอายุหรือประเด็นสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่เป็นผู้สูงอายุ ให้นั้นเรื่องนั้น ๆ ได้เลย

๒. ด้านวัตถุประสงค์ ยังดูธรรมดาเกินไป ยังไม่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ สํารวจสภาพครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการถือครอง หรือการใช้ประโยชน์ที่ดินยังไม่เห็นข้อมูลที่ตอบโจทย์วิจัยได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของทายาท ซึ่งในความเป็นจริงจะเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของครัวเรือน หากจะศึกษาโครงสร้างครัวเรือนน่าจะเหมาะสมกว่า เช่น โครงสร้างครัวเรือนมีลักษณะแบบไหน เช่น ครัวเรือนแบบเดี่ยว หรือครัวเรือนแบบรวม หรือครัวเรือนแบบ ๓ กลุ่มคน แบบ ๒ กลุ่มคน หรือแบบ ๔ กลุ่มคน ตามหลักเกณฑ์เรื่องของการประชากร ดังนั้น เรื่องของครัวเรือนกับเรื่องของผู้สูงอายุจะต้องสอดคล้องไปด้วยกัน เช่น โครงสร้างครัวเรือนที่มีความช่องว่างตรงกลาง คือ มีแค่ผู้สูงอายุกับเด็ก ซึ่งพบมากในเขต ส.ป.ก. ลักษณะแบบนี้จะมีผลกระทบสูง เพราะต้องมีการสืบทอดทางมรดก เมื่อไม่มีคนอยู่ตรงกลาง (ทายาท) ผู้รับช่วงต่อก็จะหายไปหรือขาดผู้มีคุณสมบัติที่จะมารับสืบทอดผลกระทบในเรื่องสิทธิ ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดินของ ส.ป.ก. และกระทบถึงเรื่องประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน เพราะคนที่เข้ามาบริหารจัดการการทำเกษตรต่อในพื้นที่หายไป

๓. ทบทวนกรอบวิจัยให้ชัดเจน ผู้วิจัยคงตั้งใจที่จะหาคำตอบให้เลยว่าในบางครอบครัวที่มีทายาทอยู่ร่วมกันว่าเขามีวิธีการจัดการการเกษตรอย่างไร ดูเหมือนว่าจะเป็นการนำเอาคำตอบนั้นมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อหาทางออกให้กับกรณีอื่น ๆ ที่ยังไม่มีทายาท เพราะฉะนั้นผู้วิจัยอาจจะต้องไปทบทวนกรอบวิจัยให้ชัดว่า

ต้องการเน้นประเด็นไหน ต้องการเน้นคนหรือพื้นที่ หากเน้นศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ก็จะมีเรื่อง คน ความรู้ ทรัพยากร เพื่อจัดการแปลง ๑ แปลง และ “คน” ที่กล่าวถึงในตอนนี้เป็น คนที่มีการถือครองที่ดินและคร้วเรือน ของเขาเอง คนที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพอะไร ยังคงทำกิจกรรมทางการเกษตรหรือไม่หรือมีคนช่วย ทำการเกษตรรูปแบบไหน อยู่ได้หรือไม่ รายได้เพียงพอหรือไม่อย่างไร

จากนั้นจึงศึกษาว่า ในประชากรทั้งหมด ๔๐๐ – ๕๐๐ ราย ที่เก็บข้อมูลมาและนำมา จัดลำดับช่วงอายุแล้วจะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันหรือไม่ แล้วศึกษาอีกครั้งว่าโครงสร้างอายุ ที่มีอยู่เป็นอย่างไร และทายาทมีบทบาทอย่างไรในการบริหารจัดการที่ดิน ฉะนั้นเวลาตั้งโจทย์ผู้วิจัยต้องตั้งโจทย์ เป็นขั้น ๆ ให้ชัดเจน แต่หัวข้องานวิจัยเน้นเรื่องผู้สูงอายุหากต้องการแก้ปัญหาเรื่องนี้ให้ปรับตัวอุปสรรค สอดคล้องกับโจทย์วิจัย

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากเรื่องนี้ควรจะมีแนวทางว่า ส.ป.ก. ควรจะจัดการที่ดินของตัวเอง อย่างไรในอนาคตข้างหน้า ส่วนตัวแบบสอบถามมีความละเอียดพอสมควร และตอบโจทย์ในวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ เกี่ยวกับลักษณะสภาพคร้วเรือน เป็นแบบสอบถามที่ตอบโจทย์ได้หมด เพียงแต่ว่าควรเขียนเนื้อหา ผลการวิจัยให้สอดคล้องกับโจทย์วิจัยและโจทย์ของ ส.ป.ก.

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพคร้วเรือนเกษตรกร รวมถึงรูปแบบการทำเกษตร ซึ่งทายาทอยู่ในรูปแบบสภาพคร้วเรือนเกษตรกรอยู่แล้ว ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักคือ สภาพคร้วเรือนเกษตรกรเป็นอย่างไร วัตถุประสงค์รอง คือ รูปแบบการจัดการที่ดิน ในอนาคตเป็นอย่างไร ดังนั้นอยากให้พิจารณากรอบวิจัยว่าควรจบลงด้วยข้อเสนอแนะ หรือแนวทางการพัฒนา อย่างเป็นอย่างไร กล่าวคือ หากได้รูปแบบมาแล้วก็ควรจะเป็นแนวทางในการพัฒนาได้เลย ไม่ต้องเป็น ข้อเสนอแนะใด ๆ

นางสาวอภาพรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

ผู้วิจัยควรตรวจเอกสารคำว่า “คร้วเรือน” สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นิยาม คำว่า “คร้วเรือน” และ “ครอบครัว” หมายถึงใครบ้าง และสรุปว่าผู้ศึกษาต้องการเก็บข้อมูล “ครอบครัว” หรือ “คร้วเรือน” เพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์วิจัย

นางวิไลกัลยา สารพันธ์ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์มี ๓ ข้อ แต่ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมี ๒ ข้อ ดูแล้วอาจไม่สอดคล้องกัน จึงขอให้ผู้วิจัยตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

๒. ควรปรับชื่อหัวข้อตามเป้าหมายที่ต้องการจะศึกษา จากหัวข้อรูปแบบการทำเกษตร คือ แบบที่จะกำหนดขึ้นมาใหม่ หรือเป็นรูปแบบที่เป็นต้นแบบอยู่แล้ว เพราะเมื่อดูจากหัวข้อถ้าเป็นการศึกษา สังคมสูงวัย และรูปแบบการทำเกษตรของทายาท จึงเห็นด้วยกับหัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ควรศึกษา ที่เน้นเรื่องสังคมสูงวัย และรูปแบบการทำเกษตรในอนาคตในเขตปฏิรูปที่ดิน

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า อนุมัติในหลักการ แล้วให้ปรับปรุงในรายละเอียดต่อไป

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน หรือคณะกรรมการว่า ผู้วิจัยควรเพิ่มขอบเขตระยะเวลาหรือไม่

นายเพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ ผู้วิจัย ชี้แจงว่าต่อคณะกรรมการว่า คณะผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๕ ครั้ง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ประมาณ ๑๐-๑๑ วัน ในแต่ละครั้ง

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะเพิ่มขอบเขตระยะเวลาการวิจัยเป็น ๑๘ เดือน

นายเพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ ผู้วิจัย : ได้ตั้งข้อซักถามแก่คณะกรรมการ เกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ว่าจะต้องเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่างไร

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ความเห็นว่า

๑. ควรเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในที่ดินพระราชทาน เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นว่าผู้ตอบแบบสอบถามควรเป็นผู้ที่ถือเอกสารสิทธิ ไม่ควรจะเป็นลูกหลาน หรือบุคคลอื่น
๒. และเพิ่มพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

นางวิไลกัลยา สารพันธ์ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ตั้งข้อซักถามว่ากลุ่มตัวอย่าง ของแต่ละจังหวัดควรมีปริมาณเท่า ๆ กันหรือไม่ มีหลักเกณฑ์อย่างไร

นางเมตตา ไม้หนองกอย ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย : ได้ตั้งข้อซักถามว่าในเรื่องประโยชน์ ที่คาดว่าจะได้รับในเรื่องการมีส่วนร่วมของทายาทเกษตรกร ในคำว่า “ทายาท” หมายถึง ทายาทแบบไหน ได้ให้คำนิยามไว้หรือไม่ อย่างไร หรือหมายถึง การเป็นทายาทแต่ยังไม่ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. ใช่หรือไม่ และหากเขาไม่ได้รับการจัดที่ดินแล้ว จะมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ซึ่งการมีส่วนร่วมต้องพิจารณาว่าเป็นเกษตรกร หรือไม่ คือ ต้องพิจารณาในเรื่องคุณสมบัติด้วย

นายเพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อซักถามว่า เบื้องต้นจะศึกษาตามคุณสมบัติทายาทของเกษตรกร แต่ส่วนหนึ่งจะศึกษาทายาทแต่ไม่มีสิทธิ ว่าได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำการเกษตรหรือไม่ อย่างไร แม้ว่าวันนี้ทายาทเหล่านั้นยังไม่มีสิทธิ แต่ในอนาคต อาจพอมีแนวโน้มเป็นไปได้หรือไม่ที่เขาจะได้รับสิทธิในที่ดิน และเป็นปัจจัยที่เขาจะกลับมาทำการเกษตรหรือไม่

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อซักถามว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ยึดหลักในเรื่องของคุณสมบัติการรับมรดกสิทธิ งานวิจัยนี้ อยากเปิดกว้างให้คนที่เป็นทายาท ที่เป็นลูกหลานของเกษตรกร ได้แบ่งการมีส่วนร่วมแยกออกไป เป็นเรื่องของการให้ทุน การให้ความรู้ การจัดการในแปลง

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นเสริมว่า

ในกรณีกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ ได้หารือกับทีมวิจัย คือ อยากจะเปิดกว้างในเรื่องของ ทายาท ซึ่งอาจจะมีคุณสมบัติหรือไม่มีคุณสมบัติก็ตาม แต่ต้องการศึกษารูปแบบการทำเกษตรกรรมว่า ทายาท เหล่านี้จะมีส่วนเข้ามาทำงานในพื้นที่ ส.ป.ก. อย่างไรบ้าง เพราะปัจจัยเรื่องสิทธิมีผลต่อการตัดสินใจในการทำ เกษตรกรรม เช่น หากไม่มีสิทธิก็อาจจะทำให้คนเหล่านั้นตัดสินใจในการลงทุนอย่างไรบ้าง แต่ถ้าลองปรับ บทบาทให้คนเหล่านั้นเข้ามาทำการเกษตรได้ จะได้แนวคิดการทำงานใหม่ ๆ รวมถึงการขยายพื้นที่ และได้หารือกับทีมวิจัยว่าหากลองศึกษานอกเขตปฏิรูปที่ดิน แล้วมองย้อนกลับเข้ามาในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จะได้เห็นว่ามีข้อแตกต่างอย่างไร เขาเดินทางไปอย่างไร เพื่อจะได้นำรูปแบบหรือวิธีการนั้นมาปรับใช้ กับพื้นที่ ส.ป.ก. แต่เบื้องต้นทีมวิจัยจะเน้นพื้นที่ ส.ป.ก. เป็นหลัก หากมีเวลาเพียงพอจะทำการศึกษานอก เขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างซึ่งจะทำให้สามารถมองเห็นภาพที่ควรจะเป็นไปในอนาคต

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แนวคิดนี้เป็น แนวคิดนอกกรอบ เพราะเราจะไม่คิดในกรอบ เพราะอนาคตข้างหน้าควรจะมีการพัฒนาต่อไป ตอนนี้เราคิด เพื่ออนาคต เราไม่ได้คิดเพื่อปัจจุบัน โครงการวิจัยชิ้นนี้ยากให้เห็นอนาคตมากกว่าปัจจุบัน

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยปรับนิยามศัพท์คำว่า “ทายาท” ไม่ควรนำนิยามทางกฎหมายมาครอบให้ใช้นิยาม ทางสังคม

มติที่ประชุม อนุมัติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการวิจัยได้ โดยให้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และขยายระยะเวลาในการดำเนินโครงการเป็น ๑๘ เดือน

๑.๒.๒ การจัดการความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน ส.ป.ก.โดยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา
เขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

โดย นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวปวิมากรณ์ ฤชดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวชนาภัทร พรรณาภ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑) เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน ของทีมวิจัย ส.ป.ก. เพื่อแก้ปัญหาการชะล้างพังทลายในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม

๑.๒) เพื่อสรุปบทเรียนกระบวนการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการอนุรักษ์ดินเพื่อลด การชะล้างพังทลายของดินแบบมีส่วนร่วม

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๑) ได้กระบวนการจัดการความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน ส.ป.ก. ในการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินในเขตปฏิรูปที่ดินแบบมีส่วนร่วม

๒.๒) ได้ชุดความรู้ที่เหมาะสมในการจัดการอนุรักษ์ดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินภายใต้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม เพื่อนำชุดความรู้ที่ได้ไปขยายผลในพื้นที่อื่นในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

๓) การทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน คือ

๓.๑) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๓.๒) การวัดผล

๓.๓) แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

๓.๔) แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๕) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

๔.) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนหลัก ๆ คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติ และการสังเกต (Action & Observation)

ขั้นตอนที่ ๓ การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection)

โดยกลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัยนี้ได้แก่ ทีมนักวิจัย ส.ป.ก. เกษตรกรชุมชนวังทอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการชะล้างพังทลายของดิน และผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด พิษณุโลก และมหาวิทยาลัยนเรศวร

๕) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๕.๑) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

๕.๒) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

๕.๓) การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ย่อย

๕.๔) การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความรู้ของเกษตรกร และนักวิจัย

๖.) ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phrase)

ดำเนินการออกแบบร่วมกับชุมชน ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน และมหาวิทยาลัยนเรศวร ในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล นำไปสู่การวิเคราะห์ และการปฏิบัติ

๗.) ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ

๗.๑) การประเมินผลการลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ปฏิบัติงาน ได้แก่

๗.๑.๑) มาตรการเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด

๗.๑.๒) ประเมินพื้นที่และเกษตรกร

๗.๑.๓) ผลกระทบ ผลดี ผลเสีย เช่น รายได้

๗.๒) วิเคราะห์และสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น

๘.) ขอบเขตของการวิจัย

๘.๑) พื้นที่ศึกษา

กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่มีลักษณะลาดชัน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พื้นที่หมู่ ๘ ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินที่ประสบปัญหาการชะล้างพังทลาย ในระดับรุนแรง เนื่องจากอยู่ในเขตพื้นที่ชุ่มฝน และมีร่องน้ำตามธรรมชาติผ่านแปลงเกษตรกรรม ทำให้พื้นที่บางแปลงเกิดการชะล้างพังทลายแบบร่องลึกในระดับรุนแรง

๘.๒) ประชากรในการศึกษา

เกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน หมู่ ๘ ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

๘.๓) ระยะเวลาการวิจัย แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๘.๓.๑) ขั้นเตรียมการ ระหว่างเดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒

๘.๓.๒) ขั้นดำเนินการ ระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓

๘.๓.๓) ขั้นติดตามและประเมินผล ระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓

ตารางที่ ๑ แผนการดำเนินงานระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๖๒ - กันยายน ๒๕๖๓

แผนการดำเนินงาน	ต.ค. ๖๒	พ.ย. ๖๒	ธ.ค. ๖๒	ม.ค. ๖๓	ก.พ. ๖๓	มี.ค. ๖๓	เม.ย. ๖๓	พ.ค. ๖๓	มิ.ย. ๖๓	ก.ค. ๖๓	ส.ค. ๖๓	ก.ย. ๖๓
๑. จัดทำข้อเสนอโครงการ	←————→											
๒. นำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการวิชาการ				←————→								
๓. ตั้งทีมนักวิจัยและปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัย						←————→						
๔. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล									←————→			
๕. คัดเลือก/เตรียมการ										←————→		
๖. ปฏิบัติในพื้นที่ทะเลสาบพังทลาย									←————→			
๗. ติดตามประเมินผล										←————→		
๘. สรุปผล/เล่มสมบูรณ์												←————→

ตารางที่ ๒ งบประมาณดำเนินงาน จำนวนเงิน ๑๙๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน)

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)
ช่วงที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓			๑๙๐,๐๐๐
๑.	การเก็บข้อมูลประกอบการจัดทำแผนการอนุรักษ์ในพื้นที่เป้าหมาย ครั้งที่ ๑ (การกำหนดโจทย์วิจัยร่วมเชิงพื้นที่ ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ครั้งที่ ๒ (การกำหนดแผนการพัฒนาระดับพื้นที่)	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เจ้าหน้าที่ ๕ คน จำนวน ๕ วัน เจ้าหน้าที่ ๘ คน จำนวน ๕ วัน	๔๐,๐๐๐ ๕๑,๐๐๐
๒.	การจัดทำเวทีชุมชนเพื่อจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์ดินแบบมีส่วนร่วม *** ค่าใช้จ่ายในการจัดเวทีสัมมนา และสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติ	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของ จทน. ๘ คน จำนวน ๕ วัน	๕๙,๐๐๐
๔.	ค่าใช้จ่ายในการสรุปทเรียนรายพื้นที่ (ครั้งที่ ๑ : ประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน)	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของ เจ้าหน้าที่ ๕ คน จำนวน ๕ วัน	๔๐,๐๐๐

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ขอให้ผู้วิจัยให้บทวนกรอบแนวคิดการวิจัย เนื่องจากกรอบแนวคิดที่นำเสนอเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน บางประเด็นยังไม่พบส่วนของการทบทวนวรรณกรรมมาประกอบ จึงต้องมีการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมในการจัดทำข้อเสนอโครงการฉบับนี้

๒. การดำเนินกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีปัจจัยข้อจำกัดค่อนข้างสูง เช่น การลงไปปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่อาจจะไม่สามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำกลุ่มต้องความเข้มแข็งของในการทำงานลักษณะเป็นทีม ต้องได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด ซึ่งจะเป็นข้อจำกัดในการทำโครงการได้ ต้องเตรียมนักวิจัยร่วม เกษตรกร และ ส.ป.ก. จังหวัดให้มีความเข้าใจและพร้อมให้ความร่วมมือกับนักวิจัยในโครงการและต้องมีความรู้ในการเก็บข้อมูลเชิงเทคนิค โดยประสานกับกรมพัฒนาที่ดิน จะทำให้โครงการมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเขียนโครงการเพื่อจัดเวทีที่ ส.ป.ก. จังหวัด ฉะนั้นการเตรียมทีมจึงเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินโครงการ

ควรทบทวนการกำหนดหัวข้อการวิจัย ผู้วิจัยอาจจะต้องไปปรับ และทบทวนประเด็นเรื่อง การจัดการความรู้ซึ่งเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้การอนุรักษ์ดินในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืนในปีที่แล้ว ลงไปปฏิบัติด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการใช้ความรู้ของเล่มที่แล้วในการศึกษาข้อมูลต่อเนื่อง แล้วจึงสรุปผลร่วมกันว่าเป็นวิธีการที่ใช่หรือไม่

๓. ควรทบทวนระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัย จากกรอบเวลาที่เสนอในข้อโครงการไม่น่าจะพอสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างครบรอบ ในกรณีนี้เราทำโครงการในปี ๒๕๖๓ และเราต้องรอให้ครบรอบหน้าฝนในปี ๒๕๖๔ จึงจะประเมินผลได้ว่าเราใช้วิธีการนี้แล้วได้ผลหรือไม่ หากไม่ได้ผลก็จะเป็นวงรอบต่อไป และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ใช้วิธีการนี้ไม่ได้ผล ซึ่งอาจต้องเข้ามาตรกรอื่นร่วมด้วยหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของระยะเวลาในการประเมินผลการวิจัย รวมถึงวิธีการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติงาน เช่น กำหนดระยะเวลาดำเนินงาน ๒ ปี คณะผู้วิจัยต้องกำหนดแผนปฏิบัติงานในช่วง ๒ ปีรวมทั้งระยะเวลาแล้วเสร็จ เช่น ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ระยะเวลาการติดตามผล และต้องลงลึกรายละเอียดจำนวนแปลงที่จะดำเนินการ เช่น ดำเนินการเพียงแปลงเดียว หรือจะดำเนินการในแปลงอื่นรอบ ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งจะเป็นการศึกษาในลักษณะที่รอบด้านมากขึ้น ซึ่งต้องมีความชัดเจนเพื่อเสนอขออนุมัติข้อเสนอโครงการภายในเพียงครั้งเดียว โดยไม่ต้องขยายเวลา

ข้อเน้นย้ำถึงการดำเนินโครงการในลักษณะการปฏิบัติการแล้วไม่ควรทำแล้วทิ้งไว้ ควรมีการติดตามประเมินผล และเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เช่น มีกิจกรรมใดที่จะไปเสริมความรู้เรื่องอื่นอย่างไร

๕. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน ได้กำหนดไว้ ๒ ส่วน คือ งบดำเนินงานที่ลงไป เก็บรวบรวมข้อมูล และงบประมาณในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้วิจัยได้หารือกับทางสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (สพป.) หรือไม่ เพราะทาง สพป. มีเครื่องจักรกลที่สามารถดำเนินการในส่วนนี้ และกรมพัฒนาที่ดินที่เข้ามา ร่วมงานกับ ส.ป.ก.ได้ หรือหากจังหวัดมีเครือข่ายในพื้นที่ก็จะทำให้เกิดเครือข่ายและพื้นที่ต้นแบบที่เรา ต้องการแล้วค่อยสรุปเป็นบทเรียนขึ้นมา

นางสาวอากาศพรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อเสนอแนะ ๒ ประเด็น คือ

๑. กรอบแนวคิดการวิจัยที่นำเสนอในข้อเสนอโครงการนี้เป็นขั้นตอนในการดำเนินงานซึ่งเป็น ขั้นตอนการทำงานว่าผู้วิจัยจะทำอะไร ซึ่งต่างจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ครอบคลุมทุกประเด็นที่จะศึกษา

๒. ประเด็นการนำเสนอปัญหาในหน้าที่ ๑๓ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ๒.๑ นำเสนอข้อมูลว่า จะนำเสนอปัญหาการชะล้างต่อชุมชนแต่ในข้อมูลพบว่าจะยังไม่ได้ทำการศึกษา จึงยังนำเสนอปัญหาแก่ชุมชนไม่ได้ เพราะจากหัวข้อย่อยในข้อเสนอโครงการได้แก่ การเก็บข้อมูล การทำเวทีชุมชน การสำรวจพื้นที่การคัดเลือก ซึ่งเป็นเพียงขั้นตอนการศึกษาพื้นที่ จากนั้นจึงจะไปคืนข้อมูล

การที่จะบอกได้ว่าในพื้นที่นั้นมีสภาพเป็นอย่างไรและแจ้งปัญหาแก่ชุมชนนั้น ยังไม่เห็น กระบวนการที่จะลงไปดำเนินการกับพื้นที่ เป็นการบอกเพียงแค่ว่าคืนข้อมูลแต่ยังไม่ได้บอกว่าจะไปดำเนินการ แล้วนำไปสู่การประเมินผลเลย นอกจากนี้การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ในโครงการระบุความร่วมมือ กับเกษตรกรและมหาวิทยาลัยนเรศวร จะอยู่ในช่วงใด ต้องระบุให้ชัดเจน

นางสาวธิดินันท์ วงษ์วาด ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

การทบทวนวรรณกรรม เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน นายเกียรติยศ ทรงสง่า ได้กล่าว ไว้ตอนต้น ว่า การทบทวนวรรณกรรมไม่จำเป็นต้องยกข้อความของผู้อื่นมาทั้งหมด ควรใช้การสรุปในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับงานของเรา บางเรื่องไม่มีการสรุป เช่น การจัดการความรู้ เนื้อหาจึงเยอะเกินไป และควรต้องใช้ ตำราที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ใหม่ ๆ มากกว่านี้ เช่น การทบทวนวรรณกรรมในหน้าที่ ๗ อ้างอิงปีที่พิมพ์ นานเกินไป ตั้งแต่ปี ๒๕๒๗, ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๙ ซึ่งถ้าหากไปหาเพิ่มเติมน่าจะได้ข้อมูลที่ทันสมัยมากกว่านี้

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ให้ข้อเสนอแนะว่า

๑. จากชุดความรู้ที่เราศึกษาและรวบรวมไว้แล้ว ขณะนี้เป็นการนำมาขยายผลในเชิง ปฏิบัติการ เห็นควรเปลี่ยนหัวข้อเป็น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการองค์ความรู้ การอนุรักษ์ดิน อนุรักษ์น้ำ เขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก”

๒. หากทำในสวนยางพาราให้ปรับการทำงานให้สอดคล้องควบคู่กับโครงการวนเกษตร ในลักษณะส่วนหนึ่งเป็นการดำเนินงานปกติและอีกส่วนหนึ่งเป็นงานวิจัย ดังนั้นขอให้เร่งประสานงานกับ สพท. และจังหวัดพิษณุโลก เป็นการเสริมโครงการที่มีอยู่ เช่น วนเกษตร พืชสมุนไพร เข้าด้วยกันกับงานวิจัย และใช้ งบประมาณไม่มากเพราะเราเป็นโครงการที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจาก การทำเวทีร่วมกัน

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ และแต่งตั้งกรรมการอ่าน ๓ ราย ดังนี้

๑. นางอาทิตยา พงษ์พรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน
๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๓. นางสาวพอใจ คล้ายสวน	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการ
พระราชดำริ และโครงการพิเศษ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ

ข้อเสนอโครงการวิจัย เพิ่มเติม เรื่อง การถอดบทเรียนสหกรณ์ยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน
กรณีศึกษา : สหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์
อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

โดย นางสาวปฏิมาภรณ์ ฤชดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นายเพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นางสาวเกยูร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์การศึกษา

๑.๑) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของสหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน
ฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการผลผลิต การแปรรูป และการตลาดของสหกรณ์กองทุน
สวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

๒) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แนวทางในการทำงานส่งเสริมกลุ่ม และการบริหารจัดการผลผลิตของสหกรณ์กองทุน
สวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้ง
นำข้อมูลเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และวางแผนพัฒนาระดับนโยบายให้เกิด
กลุ่มและเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

๓) ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย

๓.๑) ขอบเขตพื้นที่ เขตปฏิรูปที่ดิน ฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย
จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๒) ขอบเขตประชากร สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน
ฮักล่าโตมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๓) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็นกระบวนการทำงานของกลุ่มเป้าหมาย และการ
บริหารจัดการผลผลิต การแปรรูป และการตลาด

๔) ระเบียบวิธีวิจัย

๔.๑) พื้นที่ และประชากร เลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีเจาะจง โดยเลือกแกนนำเกษตรกร และสมาชิกสหกรณ์รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

๔.๒) การเก็บรวบรวมข้อมูล

๔.๒.๑) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔.๒.๒) ข้อมูลปฐมภูมิ การเก็บข้อมูลเกษตรกรตัวอย่าง สัมภาษณ์เชิงประจักษ์ ในภาคสนาม การสังเกต การใช้เครื่องมือในการวิจัย การสนทนากลุ่ม เส้นเวลาการพัฒนาของกลุ่ม การทำปฏิทินการผลิต เส้นทางการผลิต ผังชุมชน

๕.) ระยะเวลาในการทำงานวิจัย : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ - พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ระยะเวลารวม ๑๐ เดือน

๖) งบประมาณในการวิจัย : ๑๐๙,๔๘๐ บาท (หนึ่งแสนเก้าพันสี่ร้อยแปดสิบบาทถ้วน)

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้สอบถามผู้วิจัยว่าจะนำข้อมูลจากกลุ่มนี้เป็นบทเรียนของกลุ่ม หรือนำเอาบทเรียนที่ได้ไปพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ

นางสาวปัทมาภรณ์ ฤชติ ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อซักถามว่า ต้องการนำข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้เพื่อเป็นข้อมูลและพัฒนากิจการดำเนินงานของกลุ่ม และเป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า บทเรียนที่ได้จากกลุ่มที่เข้มแข็งจะได้แนวทางในการส่งเสริมสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินได้ต่อไป

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

๑. หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์การวิจัย หากจะศึกษาข้อมูลการบริหารกลุ่ม การจัดการผลผลิต เมื่อย้อนไปดูกรอบแนวคิดที่เป็นปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกยังไม่ชัดเจน ขอให้ผู้วิจัยทบทวนอีกครั้ง

๒. ข้อมูลบริบทชุมชนไม่ต้องใส่ก็ได้ สามารถลงลึกไปข้อมูลกลุ่มสหกรณ์เลยได้เลย

๓. การแก้ปัญหาเป็นช่วง ๆ คือ บทเรียนที่ถอดออกมา อาจเสนอแนะในการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้รูปแบบการจัดการยางพาราของกลุ่มสหกรณ์ ได้แก่ การบริหาร การจัดการ ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน โดยแบ่งการใช้ประโยชน์ คือ

ขั้นแรก คือ เกษตรกรโดยตรง นำเอาไปปรับเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต

ขั้นที่สอง คือ เสนอเพื่อให้หน่วยงานนำบทเรียนไปเผยแพร่ขยายผลกับพื้นที่ใกล้เคียง โดยปรับประยุกต์ใช้โดยต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ได้จากบทเรียนนี้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในกรอบแนวคิดต้องมีช่องปัญหาเพื่อเสนอแนะแนวทาง

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “การถอดบทเรียน” มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กลุ่มนี้ประสบความสำเร็จ ต้องสรุปประเด็นมาให้เห็น หากจะนำไปใช้กับพื้นที่อื่นให้มุ่งเป้าไปที่ปัจจัย ซึ่งหากทำได้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ

นางสาวธิดินันท์ วงษ์วาด ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “การถอดบทเรียนยางพารา” เป็นประเด็นลอย ๆ ขาดความเชื่อมโยง

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ปัจจัย” หากใช้วิธีการค้นหาข้อมูลในชุมชนแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal : RRA) หรือการค้นหาข้อมูลในชุมชนแบบเร่งด่วนโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ที่เข้มข้นจะสามารถอธิบายคำตอบให้มีความลึกและชัด อาจต้องปรับภาษาหรือคำพูดให้มีความสละสลวยก็จะมีผลชัดเจน

มติที่ประชุม อนุมัติโดยหลักการ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ และแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการจำนวน ๒ ราย ดังนี้

๑. นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๒๘ น.

(นางสาวเกุร แม่ทอง)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นายประเสริฐ กองสง)

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(นายประสิทธิ์ ใจรัง)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน